

Correspondentie

Aan de lezer,

De hier opgenomen brieven zijn niet echt inhoudelijke boodschappen. Het zijn eerder hartenkreten, en dan van de belegen soort. Zoals ieder mens klaag ook ik wel eens zonder te denken. Dat helpt niks maar lucht op en brengt alleen het gevoel wat soelaas.

Ik heb enkel die teksten opgenomen die de weemoed, het verlangen naar wat we verloren, wat gelaten onder woorden brengen want voor de woedeaanvallen over figuren als Bush, Trump, Rutte en aanverwanten bestaan wel inhoudelijk goede redenen maar die verdwijnen onder de woede. En dan worden ze onsmakelijk, zo niet onleesbaar. Ik kies liever het debat dan de venijnige emotie.

Ook de zeer persoonlijke uitwisselingen met mensen om mij heen neem ik niet op. U heeft er weinig aan, ze leren niks en vormen vooral een speciale variant van exhibitionisme. Daaronder vallen overigens ook die brieven waarvan ik aanneem dat de geadresseerde het bepaald niet zou waarderen als ik hem met naam en toenaam adresseer in openbaar toegankelijke bestanden.

Naar ik hoop zijn de wel opgenomen teksten voldoende ter leringhe ende vermaak dat een eventueel gemis hierdoor daarmee gecompenseerd zal worden.

Maarten van den Oever
Utrecht, November 2020

Inhoudsopgave:

Colofon

Aan de Lezer	1
1.Brief aan Tine	3
2.Residence les Lux	10
3.Brief aan Bram	17
4.De dood.	26
5. Brief aan TI	30
6. de tirade: een voorbeeld	42
7 de tirade gewicheld	47
8 Een onpubliceerbare Verantwoording	52

Colofon:

Titel: Correspondentie
Auteur: maarten van den Oever
Uitgever: Stichting Dubitatio Liberat
Plaats van uitgave; Utrecht
Jaar van uitgave: 2021
Editie: eerste
ISBN : 9789492752239

1

6 februari 2011

Beste Tine,

('lieve' is immers ongepast in de relatie tussen een medicus en een patient, staat wat haaks op mijn object-rol) ik voel me nu min of meer genoodzaakt om in actie te schieten. Jij hebt, zoals het hoort, mijn medisch dossier opgevraagd, en dan weten we dus allebei wat het volgende chapter wordt. De verzameling testjes, griepjes en genoteerde diagnoses gaat worden aangezien voor de historie van mijn fysieke bestaan. Versta me niet verkeerd, het is geaccepteerde medische praktijk en het is waarschijnlijk maar beter ook dat je min of meer weet wat er zich allemaal voor polonaise aan mijn lijf heeft afgespeeld. Maar of het een goed beeld geeft?!?!?

Niet dat ik nu direct erik en consorten ga beschuldigen van het valselyk weergeven van de anamneses, verre van dat. Ik beweer niet het grotere gelijk te hebben.

Maar misschien heb ik wel reden om te twijfelen aan het bestaan van enig gelijk als het over de toepassingen van de medische wetenschap op mijn persoon gaat.

Medeor, 'beteren' is de taalstam waar medische activiteiten op terug te voeren zijn. De medische wetenschap moet mij beter maken dan ik ben. We kennen beiden het geijkte procedé: de patient is de vrager, degene die smeekt om de verbetering, de arts heeft de rol van verbeteraar. Al bij het binnenkomen is dat vastgelegd, nog voor er een woord gevallen is. Het is een selffulfilling prophecy van de bovenste plank. Al zouden er enkel placebo's toegediend worden, dan nog zijn waarschijnlijk een groot deel van de klanten direct geholpen door de indruk dat ze 'verbeterd' werden. Dat is ook niet erg, toch. Beter voelen willen we ons allemaal wel, en wat kan het schelen hoe dat komt, als het er maar komt. Dus protesten, zelfs tegen het toedienen van placebo's zijn niet waarschijnlijk en sowieso erg weinig opbeurend.

Dus, soit, zelfs aan bedotten zit een goede kant.

Helaas kunnen we ook echt ziek worden, en dan is er iets meer dan placebo's vereist. Een been eraf, en je gelooft niet meer dat dat met een pilletje wel goed komt. En dan wordt het lastig voor de medici: mooie woorden en fakepillen moeten gevolgd worden door middelen die wel helpen. Gelukkig wil de patient wel graag geloven dat het helpt, maar in het zicht

van onmiskenbare problemen moet die belofte wel wat meer onderbouwd worden. Daartoe heeft de medische discipline een scala van oplossingen ontwikkeld. Een eerste randvoorwaarde voor het aanvaarden van die oplossingen als echte oplossing is de kennishierarchie: medische werken is 'wetenschap', d.i. kunde van het weten. De medicus weet, de patient niet. Je gaat naar de dokter omdat je het zelf niet weet, dat is een vooraf bepaald gegeven. Onwetendheid bepaalt je patient-zijn, het is er de definitie van.. Dus hoe zou je dan kunnen twijfelen als de dokter zegt dat het mooi genezen is: hij weet het, daarvoor kwam je bij hem, en je kwam ook omdat je het zelf niet weet, en dus in een onmogelijke positie bent geplaatst om de juistheid van een oordeel te betwijfelen.. De medicus die genereus zijn gaven over u verdeelt is ook niet de persoon die je gaat meedelen dat zijn zoete broodjes nogal zuur zijn: bedelaars vallen bedelers niet aan. Het privilege van 'weten' schept op zich al een machtspositie, die naast het verschil tussen weter en leek de functie van een medicus onomstreden maakt. En, begrijp me goed, ik stel niet voorop dat die machtspositie en die kennisvoorsprong altijd ten onrechte gebruikt worden, helemaal niet. Het gaat me er enkel om spelenderwijs de vraag te stellen of het niet zo is dat die omschrijving van de medische rol wat verblindend werkt.

Bijvoorbeeld die mooie succespercentages. Ik ben geen onderzoeker van medische resultaten, gelukkig niet. Maar als ik die prachtige cijfers altijd hoor die uit de medische wereld komen, dan begrijp ik wel de zelfverzekerdheid waarmee artsen je altijd meedelen dat hun zojuist voorgeschreven aanpak de juiste is. En ook op patienten maken die cijfers natuurlijk wel een verpletterende indruk. Maar zou het niet kunnen dat artsen iets een succes gaan noemen, omdat ze er zelf op voorhand van uit gaan dat hun aanpak moet werken, bijvoorbeeld vanwege de mooie artikelen met succesverhalen in de door de farmaceutische industrie gesponsorde bladen.? Zou het ook niet kunnen dat de arts iets een succes noemt terwijl de patient dat helemaal geen succes vindt maar meent het oordeel van de arts te moeten aanvaarden: het kon blijkbaar niet beter. ? Zou het ook niet kunnen dat er ziekten worden genezen, eenvoudig omdat het geen ziekten zijn (zie bijvoorbeeld 'De depressieepidemie' van Dehue) en dus een succes niet moeilijk was.? Zou het ook niet kunnen dat de 'economie der verwachtingen', d.i. het opkloppen van de verwachting van verbetering door verabsolutering van de vooruitgang door innovaties door de farmacompanies, een beeld van onbetwistbare medische kracht hebben opgeroepen wat twijfel aan resultaten onmogelijk maakt? Als Wyeth en Quintiles samen onder verschillende merknamen een middel als de oplossing aanprijzen, welke individuele arts, laat staan patient laat zich dan de hallucinerende vooruitgang ontnemen?

Ik denk dat dat allemaal mogelijk is.

En toch, lijkt me, ligt de kern van de moeilijkheid misschien wel voor al deze verschijnselen. Er is iets met 'medeor' zelf. Eerder al schreven Foucault, Thomas Szasz en anderen het concept 'waanzin' naar een ontideologiserende aftocht toe. De waan van de waanzin was inderdaad een illusie, het concept kwam bloot te liggen als een instrument van de gearriveerde burgerij om zich van de problematische gevallen in hun omgeving te ontdoen, zonder dat het fenomeen van de mentale ziekte als zodanig in twijfel werd getrokken. Ook 'depressie' blijkt nu (Dehue en anderen) eerder een marketingterm van de wereld van psychiaters en farmacologen te zijn dan een doeltreffende omschrijving van

samenhangende syndromen. Depressies verkopen lekker, het opvoeren van de aantallen aangetroffen depressieven voert ook gelijk de inkomsten op.

Maar als er steeds concepten ontstaan waarmee mensen onmachtig worden verklaard, zouden we ons ook eens de vraag mogen stellen naar de achtergronden, de historische genealogie om met Foucault te spreken, van het bepalende concept 'medeor'.

Het is een beetje zoals met dat grote bijna parallelle concept 'waarheid'. De mensheid ging van onwetendheid naar religie en van religie naar 'waarheid' om haar leven erdoor te laten bepalen, en vervolgens na de kwantummechanica, Kuhn en anderen, tot de slotsom te komen dat waarheid een maar heel erg relatieve zaak was. Is dat met 'medeor' ook zo, is er eigenlijk geen 'beter' of geen 'verbeteren'? Laten we alleen maar concepten ontstaan als dat in de machtsverhoudingen en de samenleving goed past?

Is er, Tine, een 'beter' voor mij als jij met mij bezig bent?

Ik vraag me dat vaak af. Weet je, tot nog niet zo heel lang geleden kon ik niet om de instinctieve gewaarwording heen dat ik het toch een verworvenheid vond om al die technieken van de beschaving om mij heen te hebben: serviezen, bedden, tafels, stoelen, boeken, computers, en vanuit dat gemak (zo zag ik het wel) beschouwde al het andere als ongemak, nee, als niet goed, nee, als slechter: ik deed beter. Je doet het per ongeluk, je wilt je niet beter voelen, maar het glijdt er vanzelf in, omdat je streeft naar gelukzaligheid voel je je eerder gelukzalig. De beschaving is daar het etiket van. Wij noemen onze eigen gelukzaligheid 'beschaving'. En daar zullen godbetert al die andere klootzakken op de wereld dan ook van weten ook. Fisk noemt zijn grote boek 'de beschavingsoorlog', en zo is het precies Erasmus begon er al mee, zoals N. Elias zo mooi aanwees: we hadden de vork nodig om onze 'gelukzaligheid', beschaving geheten, te profileren tegenover die andere, minder goeden, die onbeschaafd waren. Beschaving rechtvaardigt onze superioriteit, beschaving is het conceptuele wapen, met beschaving hebben we het recht afghanen en irakezen uit te moorden, maar beschaving is juist het moorden zelf. Ik zei al, het duurde wat om te begrijpen. Ik heb een indische vriend, die duidelijk geïntimideerd door onze beschavingsdrang de eerste tijd in Europa keurig met mes en vork at. Maar zodra hij eigen huis, vrouw en kind had, ging hij eindelijk op zijn gemak weer met zijn handen eten. Een gelijk dat hij had, want eten moet je voelen en niet alleen proeven. Ons concept beschaving is tegen hem gericht, niet om hem beter te maken maar juist slechter. 'Beschaving' sublimeert ons superioriteitsgevoel maar voegt het wel iets toe?

Met 'medeor' is het een beetje vergelijkbaar. Niet dat ik bestrijd dat er ingrepen in het menselijk lijf en de menselijke geest mogelijk zijn die tot vooruitgang kunnen leiden. Natuurlijk zijn er die wel. Maar er zint me heel wat niet aan het concept. De verbetering wordt teveel voorondersteld waar die nog waargemaakt moet worden. Medisch werk is 'verbeterend werk'. De tevredenheid van doktoren over hun prestaties is helemaal geen maatstaf, en de tevredenheid van afhankelijk en monddood geworden patiënten is dat al evenmin. Laten we de gratuite constatering dat de helft van de huisartsenpatiënten niet of nauwelijks ziek zijn achterwege en ons beperken tot de onmiskenbaar beschadigde gevallen, die waarvan doktoren vinden dat zij er met ingrepen een verbetering in aanbrengen. Neem de chirurgische ingrepen. Wat plaatsvindt is een operatie waarna de patient bezocht wordt door de controlerende arts die enkel nagaat of de patient opknapt en het betreffende onderdeel functioneert. Ontslag uit het ziekenhuis zo spoedig mogelijk als de controlerende arts denkt dat complicaties (sic!) zich niet meer voordoen. Is de patient beter af? Dat weten

de artsen helemaal niet, de persoon in kwestie kan er zich doodongelukkig mee voelen, het onderdeel functioneert wellicht al snel niet meer, hij krijgt andere verschijnselen waarvan de artsen zeggen dat die niet het oude probleem zijn, etc. Ik weet vrij zeker dat al die kwesties door artsen weggewuifd worden: er is verbetering, naar hun begrip althans en dus heeft 'medeor' plaatsgevonden en is het gedrag van de medicus gerechtvaardigd. De medische statistieken uit de ziekenhuizen zijn door deze bevooroordeelde opvattingen totaal vertekend. Ik lag eens in een ziekenhuis op een afdeling voor longzieken met een dubbele longontsteking samen met drie anderen: na drie dagen was ik de enige die niet te horen had gekregen dat hij dood zou gaan, maar het ziekenhuis ontsloeg 2 van de patienten wegens 'geslaagde behandeling' wat gelijkstond aan het advies om thuis nog een laatste goede tijd te genieten.. Ook de derde patient werd niet als een medische mislukking beschouwd: dat hij het ziekenhuis niet meer uit te kwam was immers de medische stand niet te verwijten. Het grootste probleem met de medische statistieken is zo dat er in feite nooit of nauwelijks mislukkingen geteld worden, omdat de medische wetenschap zichzelf als beter makend definieert. De discussie over het falen wordt onmogelijk, omdat de medische wetenschap niet slechter maakt maar juist 'per definitie' verbetert.

Ik geloof niet in die 'verbetering', en vooral niet in het effect ervan. Tegengestelde statistieken aan die van de ziekenhuizen kan ik niet geven, omdat die niet bestaan en ook niet kunnen bestaan door de werkwijze van de medische wetenschap. Mijn enige wapen daartegen is mijn eigen medische historie, die je zo onvolledig als mogelijk in dat mooie medische dossier binnen gaat krijgen.

Welaan, laat eens kijken of mijn persoonlijke medische historie, die dus van maar een enkele mens, de medische wetenschap wat grond onder de voeten kan geven in de rechtvaardiging van haar pretenties.

We beginnen maar vanaf de grond, zoals het nederige mensen betaamt. Mijn voetzolen, die ammetante voelsprietten van het menselijk lijf, hadden op mijn 22^e de kwalijke eigenschap fors te rieken en te zweten; niet erg als het daarbij bleef, maar dat deed het niet. De hele rechtervoet verwerd van onderen tot een grote blaas en de huisarts beloofde mij een aanpak die dat probleem voor eens en voor altijd zou oplossen en onherroepelijk was en had het daarbij over een zinkzalf. Nooit geweten wat het werkelijk was, maar de blaas verdween en de zweetvoeten ook. Maar niet het gevoel. Tientallen jaren heb ik met 'natte voeten gevoel' gelopen, zweetend terwijl ik niet zweette.; en het was inderdaad onherroepelijk, want geen enkele arts kon daar nog wat aan doen.

Kom, niet getreurd, wat hoger. In goede katholieke families worden kinderen gehouden om de kerk te eren en niet de kinderen. Dus werden we vanaf de leeftijd dat we lastig werden, en dat was bij mij al op 10 jarige leeftijd, naar kostscholen afgevoerd, waar we lang moesten blijven en onze ouders eens in de 3 maanden maar naar ons om moesten zien. Voeten groeien daarvoor te snel. Mijn schoenen pasten bij het begin van de 3 maanden, en waren te klein aan het eind ervan. Bovendien vond mijn moeder sportschoenen te duur om elke drie maanden te vervangen zodat sporten een erg pijnlijke aangelegenheid werd. Met 12 jaar stond mijn grote teennagel als een muurhaak in mijn teen en werd er een dokter bijgehaald die de nagel eraf trok; en werd er een dokter bijgehaald die de nagel eraf trok; en werd er etc. Na 5 keer trekken vond mijn moeder de moeite te veel, en ze bracht me dan maar naar een chirurg, die fluks de hele kop van mijn grote teen inclusief nagelbed

er af haalde - dacht hij. Het nagelbed dacht daar anders over en kwam terug, in fors misvormde vorm. Nieuwe operatie, om dat restje te verwijderen. Jammer, maar het kwam terug. Je voelt het al: mijn grote teen is ondertussen 7 keer geopereerd en nog altijd groeit dat restje nagelbed in misvormde vorm terug.

De chirurg in kwestie had de oorspronkelijke operatie ook niet echt doordacht, bleek wat later na de eerste operatie: de tweede teen was plots nu langer dan de grote teen en zo een kleine teen is niet voorzien op de krachten waar een grote teen tegen opgewassen was. Bij de eerste de beste sportwedstrijd brak ik derhalve direct mijn tweede teen, en toen ik dat kunststukje nog 2 keer herhaald had bedacht de arts dat die dan ingekort moest worden. Dus haalde hij daar operatief een kootje uit waardoor die teen korter en een stijf geheel werd, dat weliswaar niet meer brak, maar vele malen in mijn leven blauw is geweest omdat hij bij botsingen met de buitenwereld niet meer mee kon buigen.

Goed we gaan wat hoger in de maar al te menselijke historie. Op mijn negende jaar hadden mijn ouders weer eens schoon genoeg van mijn aanwezigheid en werd ik uitbesteed naar een vriendelijke familie die in de bossen woonde. Met de twee kinderen had ik het fantastisch en wij maakten op een goed moment een karretje van een sinasappelkistje dat op een kinderwagenonderstel werd geplaatst. Het karretje veerde geweldig en het mooiste leek ons om in het karretje van de heuvels af naar beneden te rollen. De twee anderen waren te groot voor het kistje zodat aan mij de eer te beurt viel. Ik paste precies, opgevouwen en met mijn wangen tegen mijn knien. Heuvels in bossen zijn niet vlak, er zitten stompen van oude bomen op. ik raasde naar beneden, het karretje raakte een of meerdere stompen en ging een aantal malen over de kop en ik werd wakker op het bed van onze dokter met twee benen in het gips en een heel boze moeder over mij heen. Twee benen gebroken en 12 krammen in de knien zoals dat toen heette. Onder die gipsklompen hadden ze ijzeren beugels gezet en daar heb ik heel wat weken op rond gehopt. Ik dacht toen, toen ik weer zonder kon, dat ik er goed af kwam. Dat was de eerste 30 jaar erna ook zo, en van de littekens had ik geen last, dacht ik. Rond mijn veertigste begon ik last te krijgen van opzwellende knien. Dagen lang kon ik niet lopen, en dat kwam steeds in golven terug. Het werd erger en erger, en dus werd de dokter opgezocht. Daarvan kreeg ik een van de beste adviezen die ik ooit gekregen heb. 'Het is artrose' zei hij, 'veroorzaakt door oude littekens, maar ga er niet mee naar het ziekenhuis, want die schrapen het er enkel af en dan krijg je het gewoon terug.' Hij raadde me aan het gewoon uit te zitten en het gedurende vele jaren te laten genezen, en hij had gelijk: ik heb er geen last meer van.

Hoger weer. Mijn ouders planden de viering van hun 25-jarig huwelijk. Als je niet van katholieke huize bent is nauwelijks te begrijpen hoe belangrijk het voor mensen is te weten dat ze nog leven na 25 jaar gedwongen aan elkaar te zijn geketend. Ik bestond het om juist in de maanden daarvoor last te krijgen van een fistel. Mijn moeder hield altijd al niet van verstoring van haar plannen en toen ze zich realiseerde dat ik in plaats van op de bruiloft wel eens in het ziekenhuis kon zijn boorde ze dat gelukzalige vooruitzicht onmiddellijk door mijn neus: er moest een dokter komen die de ontsteking van de fistel moest platspuiten totdat de viering voorbij was. Dat deed hij en vergat te vertellen dat alcohol daarbij wel streng verboden was, waardoor ik de viering geheel verpestte met uitgebreide kotspartijen. Ondertussen groeide die fistel wel, ook al zat ik onder peniciline en op kussens. Eenmaal en te laat gearriveerd in het ziekenhuis zei de behandelende chirurg dat de operatie wel geslaagd was maar dat het een beetje aan de late kant was en dat ze het daardoor niet meer helemaal in elkaar had gekregen. Er stak wat ingewand uit, zo bleek, en dat is de rest

van mijn leven zo gebleven, De huid van ingewanden is niet bedoeld voor de buitenlucht en gaat dus steeds open bij de geringste rauwe passage, en dus verlies ik de rest van mijn leven altijd wat bloed. Och, dat went, een schoonheidsfoutje.

Nu de andere kant. Na de geboorte van onze eerste zoon, toen de emancipatiegolf onze relaties teisterde was het wel het toppunt van mannenterreur als de vrouw zich liet steriliseren en dus kwam dat de man, i.c. mij toe. Geheel onschuldige operatie, zei men mij, zo gebeurd. Plaatselijke verdoving vond ik altijd een goed idee, maar niet als er aan beide zijden van je balzak een snee van 10 cm wordt gemaakt. Het deed toen zeer en het doet nog altijd regelmatig zeer omdat de littekens vaak ontsteken. En ook hier gold: niets meer aan te doen.

En hoger maar weer: Een jaar of 8 geleden -ik was in frankrijk en in ons huis, bezig met verbouwen,denken en lezen- kwam ik na een avond verdiept zitten in een boek, slaapdrongen uit mijn stoel om geheel in gedachten naar mijn bed te sukkelen, buitenom, want binnendoor kon dat toen nog niet. Buiten stond in het donker een pallet tegels opgesteld die ik geheel en al vergeten was. Ik klapte ertegen aan, ging over de kop en kwam keurig met mijn rug op de rand van de tegels terecht. Dat deed zeer, maar ik verbijt dat liever en dus klauterde ik in mijn bed en sliep een onbezorgde slaap. De volgende dag vertrok mijn ega en dat wou ik niet verpesten en wuifde haar dus keurig vaarwel. Een goede wandeling leek me de dag daarna, toen ik weer wat opgeknapt was, een goed idee. Ik liep in de bossen rond totdat ik niet meer kon van de pijn, maar verdwaalde ongelukkigerwijs daarbij. Ternauwernood wist ik terug te komen, verging zo ongeveer en reed naar een dokter, die me niet eens wou zien en naar het ziekenhuis doorstuurde. Daar maakten ze een mooie foto en toen ik daar naast de verpleegster belangstellend naar kwam kijken werd ze zeer opgewonden en beval mij onmiddellijk te gaan liggen. Ruggewervel gebroken dus en een scyth (als ik dat goed schrijf, het is een verscheurende pijn van bil tot hiel, veroorzaakt door een spierscheur). Ook dit ziekenhuis paste de beste therapie toe: ze deden niets en gaven mij opdracht dat ook te doen., en dat hielp.

Dat kon ik niet zeggen van een andere kwestie. In 1987 verbleven we tijdelijk in een noodwoning in afwachting van ons nieuwe huis in beusichem. Noodwoninkjes hebben dunne wanden en onze burens hielden van muziek, en niet een beetje. Ik was het kotsbeu en ging naar buiten en klopte op hun ramen, te hard waarschijnlijk. De ruit brak en sneed van alles in mijn pols door wat aan elkaar hoorde te zitten. Ik wist wat slagaderlijk bloeden ongeveer betekent, knoopte vliegensvlug een handdoek om mijn arm, sprong in de auto en reed naar het dichtbijgelegen ziekenhuis., dwars door de plantsoenen gevolgd door een geagiteerd zwaailichtende politieauto,waarvan de inzittenden mij pas in het ziekenhuis met rust lieten. De behandelende assistent-arts zag het helemaal niet zitten en begon aan mijn voeteneind de specialist te bellen. Feestje aan de andere kant. Hij kon niet komen. Assistent dan maar aan het werk ' Zuster , wat is dit ?' zei hij op een gegeven moment waarbij hij een van mijn pezen wat omhoog hield.. Teveel voor mijn ega die wegluchtte. We mochten voor controle na 3 maanden terug komen en deden dat ook; de specialist vond het allemaal dik in orde ook al had ik geen gevoel meer in drie vingers. Na 9 maanden gingen we naar het academisch hospitaal die een kijkoperatie uitvoerden en vaststelden dat er teveel littekenweefsel was ontstaan en ze niets meer konden doen. En, nee, een aanklacht tegen de artsen die mij dat aangedaan hadden konden ze wegens collegialiteit niet ondersteunen. Veel later, toen ik al over de vijftig was, en snel nog wat houtblokken wilde zagen, zaagde ik en passant mijn andere hand door. Ik was in shock en tot niet veel meer in staat maar mijn

overbuurvrouw, die meer gevoel voor realiteiten had dan ik op dat moment kon opbrengen weerhield me van in de ambulance stappen die me naar het elisabeth wilde brengen en bracht me in plaats daarvan naar het Middelheim, naar dokter Vreugde, die haar juist had verteld die dag op vakantie te gaan. Hij ging niet en redde mijn hand, de enige operatie op mij die ooit vlekkeloos gelukt is.

Dat was niet precies het geval met mijn schouder en sleutelbeen. Toen ik 20 was en enthousiast moter reed had ik nog de agressie die mede in stand gehouden wordt door onbekendheid met de medische gevolgen ervan: ik reed snel en soms sneller dan kon, en zo kwam het dat ik na het passeren van een kruispunt een bestelwagen links wilde inhalen die juist links af sloeg. Ik klapte er vol in en mijn schouder klapte dubbel en mijn ribbenkast zat in een vorm die ze in de hemel niet kunnen hebben bedacht. Eenmaal weer bij adem gekomen werd ik afgevoerd naar een dokter die een aantal gebroken ribben en een gekneusde schouder vaststelde en mij tot een mitella veroordeelde voor tenminste 8 weken. Na 6 weken en geen verbetering kon ik het niet laten om in een zeilboot met arm in mitella aan een lijntje te gaan hangen, en mijn arm zei hoorbaar 'knak' en voelde plots een stuk beter aan. Weer naar een dokter die zei dat de arm klaarblijkelijk uit het sleutelbeen was geweest en nu weer keurig zat, en dat al veel eerder gedaan zou hebben als ik maar geen mitella gedragen had. En dat was dat.

Hoger dan: Amandelen zijn dingen die je beter kunt laten zitten, denkt men nu, maar toen ik klein was dachten ze daar zo niet over: eruit dus met die dingen en dat zou snel gaan en zo genezen zijn. Drie en een halve week lag ik in het ziekenhuis met een fors ontstoken keel en ik heb de hele boel bij elkaar geschreeuwd, want als je zo klein bent denk je nog dat dat helpt. En dan te weten dat die hele ingreep, zelfs medisch gezien, idioterie is.

Sporten wordt over het algemeen als een gezonde bezigheid gezien, maar been beschermers e.d. waren in mijn kinderjaren stof voor mietjes, en dat deed je dus niet en ik had ze ook niet. Strafcorners bij hockey zijn oefeningen waar je het beste een burka van staal kunt dragen want daar gaat nogal eens wat mis. Eens stond ik achter de keeper toe te kijken met open mond van de spanning en die moet je vooral bij hockey gewoon dichthouden. De keeper haalde uit met zijn stick naar achteren, trok mijn tand en sloeg de bal terug. Tandartsen repareren dat keurig, maar bij een latere wedstrijd bij een eenzelfde strafcorner mocht ik betreuren dat mijn moeder onbreekbaar glas te duur vond voor mijn bril: de bal kwam vol in het glas en de toevallig aanwezige dokter heeft twee uur glas in en rond mijn ogen zitten zoeken. Het is hem niet echt gelukt en pas in mijn veertiger jaren vertrokken de laatste splinters uit mijn huid onder mijn ogen.

Ik was niet de enige die niet echt zorgvuldig reed in die tijd. Toen ik op mijn zeventiende met mijn brommer en zonder helm (dat hoefde toen nog niet) achter een auto met een zorgzame vader reed zag die ineens zijn dochttertje op de stoep en volstond niet met zwaaien. Hij stopte in plaats daarvan acuut en ik niet. Knal en ik lag. Naar mijn opinie kwam ik daar goed van af. Ik reed naar huis, vergat het en vervolgde het leven. Een week later zat ik in de les Duits toen de leraar onverhoeds van positie veranderde en horizontaal aan zijn lessenaar zat. Ik vond dat zeer vreemd en nog vreemder dat hij tegen mij begon te roepen. Tien minuten later zat hij weer horizontaal, nu andersom, en ik vond dat zo mogelijk nog vreemder, waarna hij mij buiten zette en beval naar huis te gaan. Op de weg terug belandde ik tot driemaal toe met brommer en al in de sloot, maar ik kwam toch thuis. Mijn moeder vond mij wederom erg vervelend, zoals ze dat zei, en sleepte me uiteindelijk mee naar de dokter – ik misdroeg me voegde ze me onderweg toe, 'het hele dorp keek'. De dokter

toonde mij zijn vinger, zwaaide daarmee heen en weer en ik ging onderuit, en vrij snel daarna met veel geloei naar het ziekenhuis waar een hersenbloeding, c.q. prop werd vastgesteld.. Geen ge-opereer en 10 weken plat en ik was weer als vanouds behalve dat ik jaren lang niet links achterover heb kunnen kijken zonder om te vallen.

De lijst is lang geworden voor een enkel simpel argument, maar dat is wel nodig om mijn punt te maken: als de statistieken beweren dat , zeg 10 percent van de gevallen maar fout gaan, hoe verklaar ik dan mijn historie waarin vrijwel alles (met 1 uitzondering) fout ging, behalve daar waar de medici besloten niets te doen?

Met de meest vriendelijke groet

Maarten

2.

27 april 2011

Ter verantwoording:

De volgende tekst wordt opgenomen omdat het een mooi tijdbeeld geeft van ons optimisme uit die tijd. Het beeld van de mogelijkheden dat erin geschetst werd onderschrijf ik nu helemaal niet meer. De mens is een grotere vijand gebleken van de natuur op Les Lux dan ik voor mogelijk had gehouden. De enige weg die ik nu nog zie voor enig behoud van die prachtige omgeving is het botweg ontoegankelijk maken voor menselijke indringers, al zal ook die aanpak voor de meeste dieren te laat komen. Mogelijk dat dan toch delen van het bos zich tenminste zullen kunnen handhaven.

Maarten

Utrecht, 3-11-2020

The Story of Tom Ward

Over the span of fifteen years, from the late 1960's until his death in 1983, Tom Ward carved approximately one hundred majestic masks out of pine and spruce burls from trees he harvested in the Jumping Pound area of the City of Calgary.

Tom was a City of Calgary employee and an accomplished and prolific carver.

Courtesy of the Ward family, thirty four of these masks are on permanent loan to the City of Calgary Parks Department.

We thank the Wards for their generosity in sharing Tom's creative legacy with the larger community of the City of Calgary.

Residence Les Lux

Bewoonbare natuur is een zeldzaamheid in Europa. Een plaats waar je comfort combineert met de geur van bos en de biotoop van dieren is niet gemakkelijk gevonden maar bestaat niettemin wel: Les Lux is een domein in het Massif de Corbieres in de Languedoc, waar op 108 hectare een aangename afwisseling van bossen en prairies rondom 2 riviertjes al sinds eeuwen een onderdak biedt aan mens en dier.

DE HUIDIGE SITUATIE

Locatie

Les Lux ligt halverwege de dorpen Greffeil en Clermont sur Lauquet. Het grondgebied van het domein is een compact geheel maar ligt precies op de grenzen van 3 gemeentes: Greffeil, Clermont sur Lauquet en St Hilaire. De naaste burens zijn het departementaal bos van Crause Rabassie, het gemeentelijk bos van Greffeil, de jacht reserve van de gemeente Clermont sur Lauquet, en 2 boerenfokkers. De noordgrens van het domein is de departementale route, de andere grenzen lopen dwars door de bossen.

De componenten

De gronden van het terrein zijn deels het resultaat van oude gletsjerafzettingen en deels van een vulkanische voorgeschiedenis. Er bevindt zich dus veel gesteente met kiezels erin en er is een historie met heet water-plaatsen. De meeste rotsen zijn zwaar kalkhoudend. De gronden zijn meest klei(rondom de riviertjes) en zandhoudend op de heuvels maar de grondlagen zijn niet dik en niet zeer vruchtbaar. De heuvel naast het hoofdhuis heeft een kap van blauw leem waaronder veel water zit, waardoor ze waarschijnlijk de belangrijkste waterleverancier van de Guinet is.

Het terrein bestaat uit circa 35 hectare prairies en 73 hectare bos. De gronden zijn gegroepeerd rond twee rivieren die het hele jaar door water houden, de Lauquet en de Guinet. Aan weerszijden van de Guinet zijn heuvels van 400 tot 600 meter hoogte, waarvan de belangrijkste col Maury (Castellas in het catalaans) is. De prairies zijn een viertal grote: langs de oevers van de Lauquet, rondom het hoofdhuis, Col Maury, tussen de 2 bruggen aan de zuidkant; daarnaast zijn er diverse kleinere velden. Ze zijn grotendeels omheind.

Er bevindt zich op het terrein een 7 km aan wegen, deels stammend uit het bosbouwen in de historie en deels door recente aanleg in de laatste 5 jaren.

Er zijn op het terrein diverse gebouwen, maar slechts 1 ervan is gerenoveerd en voorzien van alle gemakken. Dat gebouw (zie tekeningen voor de samenstelling ervan) is gesitueerd in het midden van het terrein en heeft 356 m² bewoonbare oppervlakte en een grange. Daarnaast is er op Col maury een ruïne van een bergerie en een huis van drie bouwlagen in zeer slechte staat. Bij de ingang van het terrein is er een ruïne van een watermolen die al sinds de zeventiende eeuw verlaten is. Er zijn uiteraard nog meerdere bouwresten te vinden bij grondige naspeuringen, omdat er in de zeventiende eeuw nog 80 bewoners waren, maar die vormen geen coherente bouwsels meer.

De rivieren zijn steeds waterhoudend. De Guinet is zeer kort (7 km) en vindt zijn bron circa 4 km voor de grens van het terrein. Ze is een broedplaats voor forellen, maar dat betreft wel grotendeels de Amerikaanse forel omdat de inlandse variant praktisch niet meer voorkomt. Door het visverbod dat sinds 2001 van kracht is op het terrein is de visstand aanzienlijk verbeterd. In voor- en najaar kan de Guinet explosief stijgen (en snel dalen ook) waardoor het terrein onder inondatie-risico's valt, maar het hoofdhuis is van deze risico's uitgesloten omdat het op een 14 meter hoge klif ligt. Wel verdwijnt de voornaamste toegangsbrug bij hoge waterstand wel eens onder water voor korte tijd. De Lauquet is veel langer en heeft in het verleden bij hoge waterstanden wel eens schade aangericht bij lager gelegen woningen in de omgeving; om die reden wordt die tegenwoordig met zekere regelmaat ontdaan van bomen en stronken in de bedding.

De dieren op het terrein zijn in 3 hoofdgroepen in te delen: de waterdieren, de vogels en de landdieren. De waterdieren zijn er velerlei. De vogels zijn maar deels blijvend; de meeste zijn trekvogels die op het terrein afkomen vanwege de beschermde weides en velden (het terrein is een refuge d'oiseaux, zoals toegekend door de LPO). Opvallende aanwezigen zijn de sneeuwuil, de snip en de spechten, havikken en adelaars. De landdieren vormen de meest problematische groep omdat zij de prooi van jagers vormen; overigens geldt op het terrein een legaal jachtverbod. Het betreft meest everzwijnen, herten, dassen, enkele marters, veel hagedisachtigen, slangen (de meeste niet giftig), varanen, vossen, konijnen, hazen.

De vegetatie op het terrein is zeer divers doordat de (her) bouwer van het hoofdhuis, Clovis Poudou, in de decennia tussen de 2 wereldoorlogen weliswaar veel gekapt heeft maar aan zijn arbeiders de verplichting oplegde om overal te herplanten met loofbomen van diverse soorten. Als gevolg daarvan worden witte en groene eik, beuken, essen, esdoorns, kastanje, acacia, noten, pruimen, kersen, populieren e.a. aangetroffen; opvallender aanwezige is de voor de streek eigene Buxus sempervirens die er in grote getale groeit en tot hoogtes van 5 a 6 meter kan komen.

Uiteraard worden er alle mogelijke struiken gevonden, maar ook 24 inheemse orchideesoorten, lavendel en vele soorten bloemen.

De administratieve situatie

Op dit moment is de enige eigenaar M.L.G.M. van den Oever. Het weidedeel is verpacht aan Aude Latarget, wonend te Clermont sur Lauquet. In het appartement aan de zijkant van het grote huis kunnen beheerders wonen . Het terrein geldt weliswaar als landbouwgebied, maar de exploiteerbaarheid is door de omstandigheden en door de eigenaar beperkt tot kleinvee (schapen, geiten, ezels, paarden, pluimvee). Voor het bosbouwdeel geldt sinds een jaar de wettelijke verplichting tot de opstelling en uitvoering van een Plan de gestion, inhoudende de inventarisatie , beheer en exploitatie van het bomenareaal. Voor de wegen geldt dat twee ervan gelden als brandweer-toegankelijke wegen, bestemd voor de toegang in geval van bosbranden, maar het terrein geldt niet als zeer brandgevaarlijk omdat er loofbomen en weinig naaldbomen staan en er veel water is.

Bouwvergunningen voor woningen zijn mogelijk indien de gevels ervan binnen de 50 meter van het grote woonhuis worden opgetrokken. Voor agrarische gebouwen geldt dat gebouwen door de landbouwer kunnen worden aangevraagd en kunnen worden vergund ongeacht de plaats en de omvang.

DE TOEKOMST

Bedreigingen:

Voor Les Lux is er geen gemakkelijke landbouwtoekomst. De extensieve veeteelt is geen blijvende begunstigde voor het landbouwsubsidiebeleid in europa. Voor kweekculturen van planten biedt enkel die voor kruiden een perspectief , naast groenteteelt op de oevers van de rivieren. Ook de exploitatie van bijenzwermen is er mogelijk, maar die blijft er armzalig, omdat de tegenvergoeding door akkerbouwers er zal uitblijven. De intensieve bosbouwexploitatie kan commercieel wel kansen bieden maar is voor de huidige eigenaar onacceptabel vanwege de inherente vernietiging van de bestaande boscultuur.

Ondertussen zijn er wel doorlopende lasten zijdens de overheid en zijdens het onderhoud van bossen ,gebouwen, wegen en omheiningen.

De huidige eigenaar heeft niet de ambitie noch de leeftijd om er zelf nieuwe zakelijke activiteiten te ontwikkelen.

Kansen

Les Lux is in de omgeving van de regio tamelijk uniek door zijn loofbomenbestand en de aanwezigheid van stromend water het hele jaar door. De prairies zijn in een goede conditie en het gebied is tot in de uithoeken toegankelijk door de bestaande wegen.

Het grote huis is in zijn huidige indeling zwaar onderbenut en biedt vele mogelijkheden.

Het terrein kent vele wandelpaden en routes.

Overweging

Natuur is een groot goed. Maar niet iedere natuur is hetzelfde en veel natuur is een kwestie van vermenging van mensenwerk met dat van de oernatuur. Dat is zeker het geval met Les Lux. Mensen, dieren en planten zijn er van elkaar afhankelijk, en de een kan er niet bestaan zonder de rol van de ander. Het voortbestaan van dat specifiek mengsel is afhankelijk van de aanwezigheid van planten, mensen en dieren, en daarom moet de aanwezigheid van mensen er nu in verankerd gaan worden.

Daarvoor moeten een aantal opties gerealiseerd worden:

Optie 1

Het terrein onder de hoede brengen van natuurbeschermers. Dat is mogelijk onder de conditie dat er dan wel een permanente aanwezigheid mogelijk moet zijn. Mogelijkheden daarvoor liggen er in de oprichting van agrarische gebouwen (zie bijgevoegde tekeningen) , in de

herbestemming en herindeling van het grote huis(zie tekeningen) of in de herconstructie van andere gebouwen.

Optie 2

Een op natuurtoeristisch gebruik gerichte bestemming realiseren. Daarvoor kan het hoofdgebouw omgebouwd worden naar een pension/bed & breakfast met maximaal 9 slaapkamers en 18 bedden (zie tekeningen) . Tussen de huidige eigenaar en de uitbater is een overeenkomst mogelijk waarbij de uitbater de garantie krijgt dat hij de baten van zijn investering en zijn uitbating wat betreft opgebouwde goodwill niet zal verliezen, zij het in de vorm van erfpacht, eigendom of anderszins.

Optie 3

Woningen bijbouwen op de helling naast het hoofdgebouw. Twee tot vier woningen zijn daar te realiseren. Probleem is evenwel dat deze enkel op tekening te verkopen zijn indien de kopers ook de grond zouden verwerven en daarmee komt de beveiliging van het voortbestaan van de huidige biotoop in gevaar. Deze optie heeft dus niet de voorkeur van de huidige eigenaar.

Optie 4

Een camping a la ferme kan gemakkelijk gerealiseerd worden op het veld aan de rivier onder de klif waar het grote huis op staat. Ook het veld boven de put aan de andere kant van het grote huis biedt daartoe mogelijkheden. Er zal plaats zijn voor maximaal een 50 tal posities. De exploitatie van deze camping kan zowel bij het natuurbeheer als bij het Pension liggen.

Optie 5

Een beperkte specialistische dieren-beheersfunctie is denkbaar in samenhang met het bovengenoemde agrarische gebouw. Gedacht kan worden aan een dierenpension, aan een geitenkudde met melk/kaasmakerij, aan bijenteelt, aan puur opvoedkundig/voorlichtend beheer van dieren, etc. Dit valt ook te koppelen aan het beheer van de natuurlijke wildstand op het terrein.

Natuurlijk sluiten deze opties elkaar niet uit maar vullen ze elkaar juist aan. Hoe meer ervan gerealiseerd wordt, hoe beter het samenleven van mens en natuur ermee zal worden.

UITNODIGING

De huidige eigenaar zoekt gegadigden voor de invulling van deze opties. Het beste zou wellicht zijn het geheel in een nieuwe hand te brengen, maar er valt ook te leven met de toedeling van de terreinen aan een partij en die van het pension en de camping aan een andere. Permanentie op het terrein is daarbij een absolute voorwaarde.

Voor info en overleg kunt u zich wenden tot de eigenaar

M van den Oever
Ludov123@gmail.com
0032487319457

3.

12-3-2016

Brief aan bram

Lieve bram

35 jaren zijn niks, een flits in de tijd, een druk op de knop. Sampieri ligt er nog, zoals het er 35 jaar geleden lag, een maagdelijk strand, geel witzand, een groot veld van groenblauwe golven met witte kragen.. Er is, vreemd genoeg, zo ongeloofelijk weinig veranderd. De prachtige buigende mimosaboompjes waar jij gemaakt bent, het kleine walletje voor het strand, de schittering op het water, alles is zoals het was. De tijd is hier voorbijgegaan, stilletjes als het ruisen van de wind in de nacht.

Aan de ene kant staat nog altijd de verlaten steenfabriek, het dak zoals toen ingestort. Aan de andere kant het dorp, zelfde huizen, zelfde zicht. Een foto die niet heeft bewogen.

Mijn herinnering knippert pijnlijk naar toen: die mensen die wij in de vroege ochtend voor onze verbaasde ogen zagen konten draaien in het water om schelpen boven te woelen die ze konden eten. Dat was gratis eten, kwestie van vroeg opstaan en hard werken. Antonio die ons uitlegde dat de enige manier om de tandarts te betalen was om die een kistje pomodori te geven.

De mensen hadden het zich eigen gemaakt: armen hadden geen rechten, zelfs geen plichten, alleen maar de opdracht als hongerige ratten zich een uitweg uit het bestaan te zoeken.

Antonio leerde ons een onuitroeibaar fatalisme: chi va piano va lontano. Of: wie langzaam gaat komt ver. Oftewel: wie arm is moet ermee leren leven dat succes er nooit in zit.

Dat is het adagium van het leven in een samenleving waar macht en niet redelijke twijfel de doorslag geeft.

Sampieri was zo liefelijk, van een zo onaantastbare schoonheid, dat je je niets kon voorstellen bij welke afbreuk van dat beeld dan ook.

Totdat je de politie wilde gaan vragen of je tentje daar mocht staan. De plaatselijke staatsmacht was, zo zeiden ze in het plaatselijke barretje, gevestigd in een huis op de toegangsweg. Dat was ook zo, maar wij kwamen niet verder dan het toegangshek. Op slot. In de deur van het gebouw verderop ging van achter de tralies een raampje open en een stem riep 'vai, vai'. , wat zoiets betekent als rot op, weg, weg.

De angst in die stem was niet iets om snel te vergeten, die politiemensen konden de mensheid niet als iets anders zien dan als hen verscheurende monsters.

Je bent blanco, naïef, niet ingesteld om te begrijpen wat doodsangst is. Wij hoorden het maar begrepen het niet.

Wat later wilde Antonio ons iets uitleggen. Wij hadden vragen gesteld over la famiglia, ofwel de maffia.

Wij gingen met hem naar Ragusa. Die stad was in de jaren voor 1980 getroffen door een aardbeving. Er waren enorme collectes gehouden in westelijke landen om de slachtoffers te helpen. De Italiaanse staat had enorme sommen geld vrijgemaakt voor de wederopbouw.

Hij heeft ons naar de helling tegenover de ruïnes gebracht - ja, want die waren er nog compleet, werkelijk compleet.

Er was niets opgebouwd. Ragusa was en is een catastrofe. La famiglia heeft alle middelen, al het leven brengend vermogen, opgezogen en vernield tot op het bot.

In Sicilië is de wil tot leven langgeleden gestorven.

Wij zijn wat wij zijn: noorderlingen die niet te overtuigen zijn van het menselijk gebrek.

Na een leven van 35 jaar opbouwen keerden we terug naar de plek waar we jou een kans wilden geven op een onberagen avontuur vol plezier, spanning, opwinding en genieten.

Syracuse is Sicilia ten top. Prachtige oude gebouwen, enorme hoge ramen, verpletterend beeldhouwwerk, pittoreske steegjes, giga poorten, een pracht die bedoeld moet zijn om je het zwijgen op te leggen. Je kunt in Siracusa dagen lang in verbijstering rond lopen, al die tijd ervan overtuigd dat het gewoon te mooi is om waar te zijn.

En dat is het ook. Het is niet waar, althans niet waarachtig.

De kern van Siracusa is Ortygia, een schiereiland, waarop zich in de oudheid de kern van het stadsleven ontspon. Het is nu de hotspot van het toerisme.

Dat is niet zo omwille van stranden (die zijn er niet) of van het nachtleven (is ook niks) maar vanwege de faam van de klassieke oudheid die om de stad hangt. Siracusa heeft de geur van klassieke schoonheid. Het leeuwendeel van de bezoekers heeft nauwelijks een idee wat dat betekent, maar voor de klinkende munt die ze inbrengen maakt dat geen verschil.

Ortygia is niet groot, misschien 1,5 km bij 1 km. Het hele gebied is vol van paleizen en kerken, waarbij de tussenruimtes zijn opgevuld met behuizingen voor de kleine luiden. Die grootste gebouwen zijn meest barok, producten van de vijftiende tot met de negentiende eeuw. Mooi maar niet klassiek.

Wat echt klassiek is, zit daaronder, in de grond, goed verstopt voor een en twintigste-eeuwse archeologen.

Wat er nu gebeurt is grotesk. Drommen mensen komen zich vergapen aan wat ze niet kunnen zien. De Unesco, ziekelijk onder de indruk van dat aanzwellend onberul, verklaart de site tot werelderfgoed.

Maar wat is dan dat werelderfgoed?

Het werkelijk waardevolle zit veilig onder de grond zodat ze die god zij dank niet kunnen 'beschermen'. Dus worden dan maar al die gebouwen beschermd die je bij duizenden ook in alle andere Italiaanse steden vindt.

Gevolg is dat vanaf de zestiger jaren, waar de Italiaanse overheid wetten aannam om de monumentale erfgoederen te beschermen, het nu mogelijk is om subsidies te krijgen voor de renovaties van monumentale gebouwen op ortygia.

Maar dit is Sicilië, geen Stockholm.

Je zult de bezitter maar zijn van een oud paleis in verval op ortygia. En op een dag krijg je bezoek van een consultant met wonderbaarlijk nieuws. De overheid blijkt van plan jou rijk te maken. Wat je moet doen is subsidie voor renovatie aanvragen. Als je die hebt zorgt je consultant voor een paar lieden die een stelling voor het gebouw optrekken en daar een paar uur op door brengen; daarna zie je die lieden niet meer terug en je hoeft ze dus ook niet te betalen. Daar knapt je gebouw natuurlijk niet echt van op, maar dat is geen nadeel maar juist een voordeel. Want daardoor loopt de achterstand in onderhoud

verder op waardoor er nog meer subsidie nodig is en je de truc nog eens kunt herhalen. Etc.

Kortom, ortygia is een reusachtige melkkoe voor de maffia.

En dat wordt ook niet verbergen. Bouwwerven liggen overal stil. Er staan stellingen, maar gewerkt wordt er niet.

Als je ergens toch een bouwploeg ziet dan gebeurt het volgende (eigen waarneming) :er arriveert een camion met 5 personen. Die gaat demonstratief diagonaal over de weg staan, zodat niemand kan zeggen die niet gezien te hebben. Die 5 lieden laden dan een black and Decker boormachientje uit met twee emmers waarin ze dan iets mixen dat op cement lijkt. Ondertussen zetten ze dan een stelling van 4 meter hoog op. Dan beginnen ze de inhoud van die 2 emmers op de kurkdroge ondergrond van 3 willekeurig gekozen gaten op circa anderhalve meter hoogte te kwakken.

En dat is dan ook het einde van het werk. De stelling verdwijnt ongebruikt weer in de camion, en de ploeg verdwijnt om nooit meer terug te keren.

Het lijkt onlogisch maar het is het niet. De indruk van werk moet wel gewekt worden, maar er moet absoluut geen werk gedaan worden. Ten eerste omdat dat de opdrachtgever geld kost, wat niet de bedoeling is, en ten tweede omdat dat de verwaarlozing van het monument beëindigt waardoor de melkkoe ophoudt te bestaan.

En dus blijft zo het arme Siracusa in de wurggreep van haar armzalige verleden. De gebouwen vervallen verder en verder, en de maffia en de kerk (want dat is de grootste subsidietrekker) worden rijker en rijker.

Het is allemaal nog precies zoals in Sampieri en Ragusa.

Het zijn van die situaties waar je vingers jeuken. Maar dit hier kan alleen opgelost worden door mensen die er hun levenswerk van maken. En door mensen die bereid zijn even hard te zijn als de maffia. Want de rechtsstaat bestaat hier alleen maar in zoverre als mensen haar laten bestaan. En dat is hier niet ver.

Er bestaat op Sicilië een organisatie die addiopizzo heet, wat zoiets betekent als 'weg met de afkoopsum'. Die organisatie krijgt buiten Palermo en Messina geen voet aan de grond.

En dus geldt buiten die twee steden een verborgen oorlogstoestand: wie geen Pizzo wil betalen moet bereid zijn zich met geweld te verdedigen, want zonder die verdediging kun je geen Pizzo weigeren.

Stel je dat dilemma voor. Het is als Hitler voor je krijgen die aan kondigt jouw joodse vrouw te vermoorden. Enig punt van zorg: we leven in de een en twintigste eeuw en een beschaafd land.

Echt????

En bijvoorbeeld Isis dan?

Het is maar de vraag in hoeverre we de dierlijke dilemma's echt te boven zijn gekomen. Hier in Sicilië heersen ze nog, en wel in principe onbeperkt.

Ongelofelijk misschien, maar ik schrijf dit in alle liefde voor jou, omdat ik denk dat je deze werkelijkheid niet kunt bestrijden zonder haar te kennen

Maarten

4.

26 april 2020

De dood

Het meest hardnekkig aanwezige onderwerp van ons bestaan is de dood. Dat wil zeggen, hij is er eigenlijk niet, hij zit niet met ons aan tafel, slaapt niet met ons in bed, en je kunt er zelfs niet mee vrijen. Maar toch is hij er wel.

Dat is ook symbolisch voor de dood. Hij staat voor het niet zijn, of misschien moet ik schrijven, het 'er' niet zijn, want als er iets niet is, terwijl het er, d.w.z. op een plek, wel was is het verdwenen, en dat kan op een manier die wij 'dood' noemen. Dat is toch raar he, dat verschil tussen 'dood zijn' en 'verdwenen zijn'. Waarom zou dat niet hetzelfde zijn?

Voor een deel ligt de verklaring ongetwijfeld in de omstandigheid dat wij 'leven' zien als 'aanwezig zijn'. We weten dat niet echt zeker, maar we geloven dat als we onszelf voelen en onszelf in de spiegel zien, dat dat niet bedrieglijk is: we zijn er, d.w.z. daar, precies voor die spiegel. En wie dood is, die is in de spiegel niet meer te zien, of, nou ja, in niet zo'n beste conditie vooralsnog.

Dus wie leeft, is, wie dat niet doet is dood, en dan is die er niet, althans niet zichtbaar voor de spiegel. Maar in dat 'althans' zit een probleem verscholen. Volgens Parmenides, zo een dwaze oude Griek die je als de meeste Grieken niet te snel moet geloven, is er helemaal geen eind en geen begin, en is er dus eigenlijk geen dood. Je zou zeggen dat als dat waar is je dus altijd in de spiegel te zien moet zijn, maar dat hangt er maar vanaf over de vorm waarin. Want als wij gezellig dood ons kistje in gaan verdwijnen we daarna inderdaad niet zozeer maar worden we omgebouwd via de maag van allerlei kleine beestjes en via het aloude compostingsproces, en wat er dan uit heel dat procedé komt is onmiskenbaar een vorm van bestaande materie, zij het wel dan een heel andere. We zouden uiteraard die stapel stof en nieuwe beestjes etc. voor de spiegel kunnen leggen en dan zeggen "ziezo daar ben ik weer", maar dat bedoelen we toch niet echt met 'dood zijn'.

Maar wat dan wel? Dood zijn is misschien wel gewoon 'niet zijn'. Of is dat voornamelijk een taalkundig grapje? 'Niet zijn' is toch ook iets wat je omschrijft met het werkwoord 'zijn,' dus

dan ben je er toch, zij het in de vorm van 'niet', dus in een speciale modus van zijn. Misschien had Parmenides dat eerder bedoeld dan dat hoopje stof voor de spiegel. Alleen als ik naar de inhoud van dat 'niet' kijk, dan vrees ik dat daar toch bedoeld wordt dat iets niets is geworden, dat het een vorm van niet-bestaan is in de plaats van ons door ons veronderstelde wel-bestaan. Maar is dat verschil tussen niet- en wel bestaan er wel, en waar ligt dat dan?

Toen ik klein was vond onze tuinman het een amusant vermaak voor ons als hij een kip de kop afhakte en die dan losliet, zodat de romp op poten vervolgens een tijd rond sprintte door de tuin, overal tegenop botste. En wij zeiden dan tegen hem: Dat kan toch niet, die is toch dood", en dan ontkende hij dat glimlachend. Is een kip zonder kop dood of niet? Is hij er wel of is hij er niet?

De hoofdloze kip en het hoopje voor de spiegel zijn toch vormen van bestaan, bestaan in de dood, maar bestaan. En toch zullen u en ik denken dat dat geen bestaan meer is. Een toestand die wij 'dood' zijn gaan noemen is dus van een raadselachtig gehalte, want we weten eigenlijk niet echt wat er verdwijnt als we dood gaan. Niet de stof, want, zoals we zagen 'stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeren' (door de bijbel geleend van Parmenides). Wat denken we in vredesnaam kwijt te raken als we dood gaan?

Uit het kamp van de humanistische trollen komen daar wel antwoorden op. Wij, mensen dus, zouden ons verwezenlijken in ons leven, ons realiseren als het ware, en met onze ondergang verdwijnt die realisatie. Als ik daar over probeer na te denken vind ik dat maar vreemd. 'Dus, onze grote humanistische kampioen Sartre zou door zijn dood verdwenen zijn? Nee, dat zou die niet willen, dat weet ik zeker. De realisatie van zijn mens zijn is hem na zijn dood gaan vervangen, hij is als het ware zijn werk geworden, Sartre bestaat als boekvorm. Maar om nou te zeggen dat hij dan niet dood is? De biologen van deze wereld zouden het daar niet mee eens zijn.

En de christenen trouwens ook niet. Die hadden voor het probleem van Sartre's dood al vele eeuwen lang een oplossing: je gaat eigenlijk niet dood, je wordt spiritueel voortgezet. Staar je maar niet blind op dat hoopje as voor de spiegel of op het ontbreken van het hoofd bij de kip: in werkelijkheid, zeg maar in een andere dimensie, is de dode er toch en wel springlevend. De geest van de mens zet zijn mens-zijn voort, alleen zonder fysieke bottenbuil om hem heen. Dus dat voortbestaan van Sartre vinden zij eigenlijk logisch.

Maar dat is niet logisch. Ben ik nou een bottenbuil, of ben ik iets anders? Als ik een bottenbuil ben, kan ik dood. Als ik iets anders ben, kan dat dus eigenlijk niet dood?? Maar dan bestaat de dood dus niet, en zijn we iets anders dan een bottenbuil, maar wat dan?

Als we niet bottenbuil zijn, maar iets dat daarenboven is, extra, surplus boven het bot-tige bestaan, wat hebben we dan eigenlijk nog met de dood te maken, waar we toch al zo'n hekel aan hebben? Waarom negeren we die niet gewoon?

Nou, de dood valt ons behoorlijk lastig. We kunnen bezig zijn met wat dan ook, huizen in opbouw hebben, kapitalen zowat binnenhalen, en dan zegt de dood 'stop' en is het allemaal over. Toch vervelend. Zoals die ene anderhalfbenige filosoof ooit zo mooi sprak: "doodgaan is niet erg, maar alles wat ik nog had willen meemaken dat ik nu zal missen, dat is erg."

En toch, toch vinden wij niets aantrekkelijker als object van onze aandacht dan 'de dood'. Natuurlijk, zullen de biologen zeggen, jullie mensen zijn roofdieren en dan is de dood precies wat je wilt: er moeten dingen dood om jou te laten leven, planten, beesten, wat dan ook, het moet allemaal dood om jou te laten leven. De dood is jouw bestaansvoorwaarde, jij moet van de dood leven.

Dus als wij van de dood moeten leven, dan zouden we daarvan moeten houden. Dat doen we misschien ook wel. Vroeger als kind hadden we het over 'pietje de dood' als een soort geliefkoosde kameraad. En bij andere keren ging het over magere hein, de legendarische figuur in zwarte mantel die op zijn tijd ons zijn diensten kwam aanbieden, en dan toegerust was met een sikkels of een dorsvleugel, symbolische instrumenten omdat die staan voor de oogst en de vruchtbaarheid. Wat meer hedendaags is onze voorkeur voor morbiditeit als dagelijks vermaak. Dagelijks spenderen we uren aan het kijken naar allerlei vormen van dood maken. Een verhaal op TV en computer zonder dood maken is oninteressant. Wij willen het moorden zien, we willen erin zwelgen. Niet dat dat betekent dat we de dood aanvaarden, nee, dat zouden we onszelf nooit toegeven. En dus moet in elk verhaal de dood 'opgelost' worden, de doodmaker moet worden gestraft, het leven moet overwinnen, en dat bestaat erin, hoe paradoxaal ook, dat wij levenden de doodmakers massaal gaan dood maken, maar nu uit naam van het goede. De dood van de slechterik dient als excuus om zelf de 'goede slechterik' te zijn. Want in werkelijkheid omarmen we de dood, ook al weten we het niet of willen we dat niet weten.

Natuurlijk zullen we dat nooit bekennen. Maar als er iemand dood gaat, en we stoppen die in de grond om daar door de beestjes te worden opgegeten en zo weer iets anders te worden, dan leggen we die onder een steen, waar we dan wekelijks of maandelijks terug komen om het feit van het dood zijn te vereren. De dood is mooi, en dan staan we daar een half uur voor een steen te prevelen, en weten later zelf niet meer waar we eigenlijk voor stonden te prevelen. Want in werkelijkheid voelen we op dat moment juist meer dan ooit: hij of zij is er juist niet, het prevelen voor de steen frustreert, hij zegt niks terug. En na 5 of 10 of 15 jaar wordt dan zuchtend besloten 'te ruimen' zoals dat zo fraai heet omdat de dood dan zijn respectabiliteit verloren heeft en geen eufemismen meer gebruikt hoeven worden. Dan is de dode echt dood.

Maar wat is er dan precies verdwenen? Wat hebben we dan verloren, als het niet om lijf en leden gaat? Waar zijn we zo bang voor, als we bijvoorbeeld in een epidemie of pandemie onze soortgenoten en massa onder de zoden zien verdwijnen? We hielden toch zo van de dood, we doen toch niets liever dan er dagelijks naar kijken, zitten op het puntje van onze stoel om weer een doodmaker gruwelijk te zien worden afgeslacht tot ons grote genoegen? Dus wat nu, is dat ineens slecht geworden nu we het alledag om ons heen life mogen beleven?

Begrijpen we het dood zijn wel? Ik vraag me dat af. Laatst nog vertelde een veganist geworden vriend me dat hij voor het eerst in jaren een stuk vlees op een feestje had voorgezet gekregen en ervan had geproefd. "Weet je," sprak hij vol vertwijfeling, "dat was zo vreselijk, een gruwelijk gevoel, het was alsof ik in een lijk beet."

Ik dacht daar even over na en zei toen: "Dat deed je dus ook." De dood was hem ontschoten, die was als het ware weg-verpakt, was hem ontgaan omdat het alleen nog lijf en leden waren,

enkel nog een bottenbuil, en verder niemand meer. Vlees is niet dood, het is vlees, en niet meer dan dat. Dat wat dood had kunnen gaan, zit er al lang niet meer in. In vlees zit geen identiteit, geen persoon, en dus is er in wezen niemand dood in. Het is een ding geworden.

Dood gaan heeft dan blijkbaar in plaats van met fysiek overlijden meer te maken met het bestaan van de persoonlijkheid, van de ziel zo je wil, van het identitaire. Wie geen identiteit opbouwt kan dan ook eigenlijk niet dood, want er valt niks aan dood te gaan. Maar dat gebeurt dus ook eigenlijk niet. De meest normale mensen zijn immers altijd wel iemand, met karakter, eigenaardigheden, onhebbelijkheden, opvattingen en voorliefdes, een geheel van trekken, iemand, een persoonlijkheid, die natuurlijk in de empirische wetenschap om het hardst het bestaan ontzegd zal worden, want dat is niet zichtbaar, je kunt er niet in knijpen en zelfs niet op slaan of schieten, want dat geheel is niet de bottenbuil, is geen fysiek aantoonbaar wezen, maar staat juist buiten het fysieke. En dat geheel gaat dus niet dood, anders gezegd is gewoon van een andere dimensie dan van de dimensie waar de dood in leeft. De dood raakt de persoonlijkheid niet echt.

Of toch? Al die pandemieslachtoffers zeggen niet veel meer, hoorbaar toch niet. Of spreken ze toch en willen wij alleen maar niet luisteren? Is het eigenlijk zo dat wij ons het gemak hebben aangemeten om met de bottenbuil ook maar de persoonlijkheid van de dode te begraven? Willen we de dode gewoon uit ons bestaan verwijderen omdat die zijn rol niet meer vervult, zo van 'wie niet werkt, moet zwijgen?'. Misschien is het dat wel, gaat de dode niet dood, althans zijn persoon niet, maar maken we hem dood, brengen we zijn persoon om zeep omdat hij nalaat bij ons te zijn. Wellicht is dood zijn het beeld dat we nodig hebben om van de dode af te komen, te voorkomen dat hij ons nog lastig valt. De dood is ons' beeld als moordwapen', met het beeld brengen we de persoon echt om zeep. Wat de biologie niet kan -want de biologische of fysische dood kan geen persoon elimineren- kunnen wij met onze beeldvorming wel, wij roeien volgaarne met het beeld van de dood de persoonlijkheid uit. Door ons beeld van de dood lossen we ons probleem op van de persoonlijkheid die we missen. In werkelijkheid is die persoonlijkheid bestaand, is hij onmiskenbaar in onze gedachtewereld aanwezig, maar we schrappen hem toch om het probleem van het gemis op te lossen, door het hulpmiddel van het beeld van de dood. De doden zwijgen, en het gemis daardoor ook.

Tja, die mooie dood, een spook dat niet bestaat, door ons zelf gemaakt is en daarom niet als een natuurlijk monster niet-zijn kan veroorzaken. Geloof niet in eigengemaakte spoken, geloof in mensen. Van vlees en bloed nauwelijks, maar vooral van humor, karakter, wil en streven.

Maarten
Utrecht.
26-4-2020

5.

17 mei 2020

17-5-2020

Lieve Ti,

Als je dit leest is toch minstens een deel van mijn opzet geslaagd: je hebt het pakketje in de voering van je broek gevonden. Ik weet dat het niet aardig is om bij een jongetje in de voering van de broeksbinnenpijp een hard voorwerp te verstoppert, maar dan wist ik tenminste dat je het zou voelen en vinden. De vorm van papier om mijn boodschap te verpakken leek me het slimste om die idioten van het BOA-corps te vermijden want die kunnen zich eenvoudig niet voorstellen dat je lettertekens ook op papier kunt zetten. Als je dit leest is die list toch minstens gelukt. Om dit ongestoord te kunnen maken moest mijn 'regeringshelpchip' uit, en daarom heb ik – en dat deed veel pijn – mijn chip door mijn voorhoofdhuid heen kapot gebrand, zodat ze niet kunnen achterhalen dat ik dit geschreven heb voor jou.

Nu je hebt het en dus moet je nu voor een keer eens luisteren naar wat ik je te vertellen heb.

Het zal je ongelooflijk in de oren klinken, maar lang geleden, toen ik al oud was maar nog lang niet zo oud als nu, was de wereld heel anders dan jij die ziet. Ik snap dat je dat niet direct gelooft en daarom zal ik beschrijven hoe die was, zodat je uit de details van de beschrijving kunt aflezen dat ik dit nu eens niet verzin. In die oude tijd, waar ik nu over spreek, toen jij nog heel klein was en speelde, zoals kinderen van jouw leeftijd ook moeten doen, kon je gewoon de deur van je huis uit lopen, zo de

straat op, zonder de 'regeringshulpdiensten' om toestemming te vragen. Je liep dan de straat op en kon zelf kiezen aan welke kant je liep, en je kon ook kiezen hoe je aan gekleed was. De regeringshelpmuts en het regeringshelpmondkapje waren er nog niet, en je kon dus uitblazen waar en wat je wou. Als je van ons huis uit naar het water keek waren er overal bootjes, heel kleine en ook niet zo kleine bootjes, en daarin zaten mensen die lachten en zongen; dat was toen nog niet gezondheidsvijandig en je kon daarvoor ook nog geen strafinjecties krijgen.

Op de kades langs het water zaten mensen op stoelen, schouder aan schouder (je werd daar toen niet voor gestraft) en die praatten met elkaar zonder dat regeringsveiligheidsfunctionarissen daarop toezicht hielden; ook de camera's en verplichte geluidsopnemers waren er toen nog niet.

En het mooiste van alles was dat je daaropaf kon lopen, precies zoals je wou, zonder dat je regeringshulpchip in je hoofd strafsteken uitdeelde. Je kunt je dat natuurlijk niet voorstellen, maar het is echt zo.

Wij gingen dan over die straten en dan gingen we naar plekken die winkels heetten, waar je naar allerlei dingen kon kijken en die ook kon kopen, precies zoals je zelf wou. De regeringshulpchip staat dat nu niet meer toe, maar toen was er geen regeringshulpchip.

Oh ja, ik ga te snel. Dat had ik je natuurlijk eerst moeten vertellen. Er was ooit een tijd waarin er geen regeringshulpchips in je hoofd zaten. Dat was die tijd waar ik het hiervoor over had. Dat was een heerlijke tijd. Je kon iets denken zonder dat er straf op volgde, ook als je het verkeerde dacht.

Iedereen dacht van alles en vertelde elkaar ook van alles, en vaak waren we het niet met elkaar eens, maar dat maakte eigenlijk niets uit, want de gedachten deden toen, voordat er regeringshulpchips in ons hoofd zaten, ook nog geen pijn. Maar toen kwam de coronacrisis en voerde de regering, samen met de partijen die vroeger als oppositiepartijen gezien werden, in 2020 de eerste coronawet in. Daarin stond dat de veiligheidsautoriteiten voortaan het gezag zouden overnemen van gemeenten, provincies en parlement, en dat het niet meer was toegestaan om afbrekende meningen te uiten of belemmerend gedrag te vertonen, en dat iedereen die dacht dat de coronaziekte geen reden was voor de staat van beleg strafbaar was en naar het NIETS (Nationaal instituut voor Educatie en Technische Scholing) werd gestuurd, en na verloop van tijd begrepen we dat mensen nooit terugkwamen van het NIETS, zodat we heel voorzichtig werden met ons uit te laten over de eerste Coronawet.

Maar toen iedereen volgens de eerste coronawet was gaan leven, binnen de lijntjes liep, nooit meer iets zei op internet, en ook wel uitkeek om nog iets te zeggen tegen de leiders van de partij of de bond en dergelijke, want dan kreeg je geheid een doorverwijzing naar het NIETS omdat die samen werkten met de regering, werd het heel stil in de straten en gingen mensen niet meer aan het water en in bootjes zitten. Maar toen iedereen dacht dat ze dan binnen in hun woningen nog wel konden praten en denken zoals ze wilden, maakte de regering duidelijk dat het heel erg ongezond en besmettelijk was als mensen zomaar binnenshuis elkaar aan zouden kunnen praten om maar niet de veiligheidsregels te volgen, zodat het verplicht werd om overheidsveiligheidsfunctionarissen binnen te laten die op de gezondheid van de mensen kwamen letten. Er zijn toen blijkbaar enkele terroristen geweest die die functionarissen niet hebben binnen gelaten, waarvan de regering heeft gezegd dat ze naar het NIETS waren gestuurd, maar nog steeds bleken er mensen te zijn die niet op wilden komen voor de gezondheid van ons allemaal. Toen heeft de minister-president een TV-toespraak gehouden waarin hij heeft uitgelegd dat mensen die nog steeds probeerden rond te lopen zonder toezicht van de overheidsveiligheidsfunctionarissen een gevaar waren voor de gezondheid van iedereen, en dat we daarom samen -en hij benadrukte dat 'samen' met veel nadruk- nu pal moesten gaan staan voor de gezondheid van iedereen. De regering zou haar verantwoordelijkheid nemen, en de mensen moesten dat met deze dappere ploeg leiders doen, en daarom zich allemaal de 'reddingschip' in laten planten, die ervoor zou zorgen dat we altijd direct wisten wie de zieken, -want terroristen zijn geestelijk ziek natuurlijk- waren. De regering begon daarop direct een campagne, waarbij op alle centrale pleinen van de stad en in elk dorp en in alle scholen en wijkcentra chipshops werden gestart waarin iedereen geheel vrijwillig een chip kon laten inplanten. Wie dat niet wilde moest zich bij het NIETS melden.

Die chipcampagne werd opgenomen in de tweede Coronawet. Maar daarin kwam ook te staan dat de regering het recht en de plicht had de chip te gebruiken voor de uitvoering van alle maatregelen die zij in het belang van het volk nam. En dus, toen de regering de looplijnen instelde, kwam er een strafprikkel in de chip voor iedereen die de looplijnen verliet, en toen de regering het aantal en de keuze van de internetkanalen vaststelde, kwamen er strafprikkel uit de chip voor iedereen die daarvan af probeerde te wijken.

En ja, vanaf toen waren we volgens de regering allemaal veilig en gezond, en ook blij, want met zo een goede regering als wij hadden, die ons hielp aan de regeringshulpchip, moesten wij wel allemaal blij zijn. Daarom, TI, is het dat je nu elke dag het blijheidsbulletin op TV hoort, waar je dan, zoals je weet, de leider hoort vertellen hoe blij wij allemaal zijn dat we gezond zijn en hoe graag wij allemaal de regeringshulpchip hebben om ons te helpen gezond te zijn en dus blij.

En, tja, dan is de vraag van jou natuurlijk, tenminste zolang je je regeringshulpchip uit kunt houden, waarom ik mijn chip verbrand heb (en dat deed echt zeer hoor) en vertrokken ben.

Nou, dat kan ik vertellen met een heel lang en een heel kort verhaal.

Laten we het maar bij het korte verhaal houden. Officieel is dat een gewetensvraag en moet ik nadenken of het mijn geweten is dat me hier vandaan sleurt. Maar in de praktijk is het iets anders. Wie een mens is denkt. Dat doen mensen al zolang ze bestaan. Ik zeg niet dat denken goed of slecht is, het is gewoon. Wij denken. En in dat denken vormen we alles om ons heen. Dat ik jouw opa ben is een gedachte die je gevormd hebt. Dat jij mijn kleinzoon bent is een gedachte die ik mij gevormd heb. Of het in feite ook zo is of niet, doet er eigenlijk niks toe, want het zijn de gedachten waarnaar wij leven. Hoe kan ik nou mens zijn als ik niet meer mijn gedachten vorm, als ik niet meer denk wat ik denk, maar alleen denk wat ik van de regeringshulpchip mag denken. Wat ben ik eigenlijk nog als ik niks in mijn gedachten mag maken, als ik niks meer mag dromen, niks meer in mijn gedachten mag ontdekken? Dan ben ik dood, een wandelend lijk, een robot. Of ik dan volgens de leider een gezonde robot ben is niet zo interessant. Dat ik een robot ben is interessant.

En dat ben ik eigenlijk niet. Ik herinner me nog wat ik ben, jij niet meer. Jij denkt dat de leider jou beschermt, terwijl die je al bijna heeft omgebracht. Ik weet dat je deze gedachten nauwelijks zult kunnen verdragen, en dat anders de regeringshulpchip er wel voor zal zorgen dat je ze niet kunt verdragen. Daar kan ik niets tegen doen.

Ik ga nu op weg naar een veilige plek. Het is ergens achter een supermegastallencomplex waar de vervuiling zo groot is dat zelfs de regeringsveiligheidsfunctionarissen er niet durven komen. Een van mijn vrienden heeft een superfilter ontwikkeld, waardoor wij daar wel kunnen leven. We nemen allemaal zoveel mogelijk kennis daarheen, omdat die hier niet veilig is en de leider alle kennis gevaarlijk voor de gezondheid heeft genoemd. En als ze ons daar betrappen, zoals soms gebeurt, vinden ze niks, want we hebben alle kennis in ons hoofd en daarin kunnen ze zonder chips niet kijken. Daar zitten we, de anti-chippers, bijeen en praten over een toekomst waarin het denken weer kan bestaan en mensen met elkaar weer de wereld maken.

Jij zult dat nu nog niet begrijpen. Ik weet hoe comfortabel het is om elke avond rustig weer je vaste aantal moorden op TV te zien en elke middag je vaste porno op de computer af te spelen en elke dag je vaste werkzaamheden te doen. Je zet je verstand stil en hoeft alleen nog aan het volgende van de dag te denken, je wordt een dier met de dieren. En dan is wat ik vertel de droom van een gek, maar, ik zeg het je, ook gekken hebben dromen die zo mooi zijn dat je ze zult verkiezen boven de leegheid van een leven dat alleen maar om gezondheid en veiligheid draait. Niet wat zich voordoet maakt jouw leven mooi, maar wat je zelf aan het leven opdient.

Je liefhebbende opa

maarten

6.

15-12-2019

De tirade : een voorbeeld

“Waar zijn jullie in hemelsnaam mee bezig?”

A cry from Bradbury's bush

‘But our way is simpler and, we think, better. All we want to do is keep the knowledge we think we will need intact and safe. We’re not out to incite or anger anyone yet. For if we are destroyed, the knowledge is dead, perhaps for good. We are model citizens, in our own special way; we walk the old tracks, we lie in the hills at night, and the city people let us be. We ‘re stopped and searched occasionally, but there is nothing on our persons to incriminate us. The organization is flexible, very loose, and fragmentary. Some of us have had plastic surgery on our faces and fingerprints. Right now, we have a horrible job; we are waiting for the war to begin, and, as quickly, end. It’s not pleasant, but then we’re not in control, we ‘re the old minority, crying in the wilderness. When the war is over, perhaps we can be of some use in the world.” (Ray Bradbury, Fahrenheit 451, Ballantine books, first edition 1953, New York, pg. 152).

Nou is het genoeg. Ik ben het helemaal spuugzat. Wat voor waanzin moeten we eigenlijk doormaken, wat voor schijn van een samenleving? Waar is al deze rotzakkerij goed voor?

Moet ik me soms sterk maken voor weer een club met loze gebaren, weer een die stampij maakt met hulp van de Belgische baronnen om dan niks meer te doen dan mee te stappen met de Shell karavaan van VVD en aanverwanten. Hoeveel schijnbewegingen van politieke en corporatieve belangenclubs moeten we nu nog aanzien, alsof het iets met ons van doen heeft?

In wat voor wereld zijn we dan nu terecht gekomen? Een wereld waarin we gedwongen worden te leven met een raaskallende bende idioten, die dagelijks alle mogelijke pulp over ons uitstorten, omdat een stel pummels in Den Haag niets anders wisten te bedenken dan dat de commercie vrij spel moest hebben op de media. Oh wat ben ik toch vreselijk gelukkig

dat ik elke 5 minuten gedwongen word weer een of andere idiote boodschap over cornflakes of ijskasten of games over me heen te krijgen. Sport numero uno, als een razende heen en weer zappen over het media-aanbod om de nonsens die die idioten die zich volksvertegenwoordigers noemen ons hebben opgedrongen onder het onzinnige motto van marktdenken, te ontlopen.

En was er dan nog maar een markt!! Die is er niet (lees Koen Haegens), komt er ook niet en is er nooit echt geweest, maar het lult zo lekker weg om de gewone man in dit arme land ermee te beduvelen. De waan dat je een keuze hebt in artikelen in de supermarkt – kiezen uit Unilever, Unilever en Unilever. De waan dat je aan de pomp een prijs hebt die bepaald wordt door concurrentie, alsof de oliereuzen niet al sinds 120 jaren samen de marktprijzen bepalen. De waan dat je een vrije keuze hebt aan zorgverzekeraars, alsof niet volkomen demonstratief duidelijk is dat die achter de schermen al lang de prijzen hebben afgestemd. De armzalige suggestie dat je mag kiezen tussen diesel en elektriciteit, alsof niet volkomen duidelijk is dat de autoreuzen met hulp van de toedekkende overheid de kunstmatig hoge prijzen van de niet-fossiele auto's (die goedkoper zijn in het maken) sky high houden om de vriendjes van Shell en Esso te gerieven.

In wat voor wereld leven wij, wat voor wereld van de schijn en de machtsspelletjes? Die schijn van democratie, dat stelsel van het ontmantelen van de eigen stem van groepen en gemeenschappen, dat stelsel waarin mensen geen zeggenschap hebben en enkel machtsklieken nog het woord voeren, dat stelsel, waarin na het stemhokje de lobbyclubs binnenwandelen en hun wil opleggen, dat stelsel waarin onze zogeheten vertegenwoordigers vooral bezig zijn zich in de kijker te spelen om na hun parlementaire periode mooie baantjes te veroveren, dat stelsel dat als systeem heeft het sussen en weglachen van elke oppositie, dat stelsel waarin elk respect voor de mens alleen maar dient om meer plunderingen te legitimeren, dat stelsel waarin criminelen en witwassers de hulp krijgen van regeringspartijen, dat stelsel waarin elke vorm van weten gecorrumpeerd wordt door vervalsingen en chantages door de machtigen, het stelsel van het publiek bedrog en van de onmacht van de burger?

Ja, ze zijn bang daar in den Haag, bang van referenda, van de volksstem, van het zogeheten onredelijk geluid, dat ze niet begrijpen, van de stem van het volk. Er worden mooie commissies gevormd, men wil het graag doen voorkomen alsof ze de stem van de burger willen horen. Maar niet te luid, niet met de verkeerde mening, niet met het foute voorstel, want dan stukt de democratie, dan is er niemand thuis, dan moet 'het gezonde verstand' spreken. Ons kent ons, en ons kent niet het volk. De grimas van een clown als Rutte dient het circuspubliek -lachen, lachen! Het is zo leuk. Hartstikke leuk, al die mensen, die hun verzorgers niet meer kunnen betalen, vreselijk leuk al die mensen die hun huis uit worden gedreven, om te gieren al die jonge stellen die geen woning meer kunnen vinden, ongeloofelijk leuk al die verplegers die zich over hun nek werken omdat leuke Rutte hun collega's heeft weggezuiverd. Wat een lol!

Lachen, lachen, het kan niet op, biertje in de hand, de stropdas, het is top.

En het is natuurlijk helemaal kat in het bakkie als de oppositie geen oppositie is, er alleen maar voor de schijn zit, alleen maar bezig is met de eigen machtspositie, het comfort van het fluweeltje. Rozig gelukkig bekijken ze elkaar, het is zo gezellig samen, wat een vrede en geluk.

Voor hen!!

Maar je zult de ongelukkige maar wezen die wat wilde doen voor de samenleving, die zijn burens wilde helpen, die dacht dat mensen rechten hadden, die wilde dat er veiligheid in de straat was, dat er voor de kinderen zekerheid was, en oma een goede oude dag had, dat je nog eens ergens heen kon en het allemaal beter zou worden. Voor jou komt er de douche: de oppositie houdt op oppositie te zijn, ze wil nergens meer tegen zijn, ze is gelukkig met het neoliberale gedachtengoed, ze houdt zo vreselijk van de eigen macht, ze wordt niet goed bij de gedachte die te verliezen, ze kwijlt van de idee ook zelf Rutte te worden, helemaal erkend te liberaliseren, vrijheid, blijheid, en weg met die jankukels die dachten iets te willen doen voor de samenleving, smoor ze, druk ze plat, lach ze weg, alle heil aan de macht.

Wat een leven leven wij? Fata morgana's de hele dag, het hele leven. De idee van rechtvaardigheid, waarvan we nu weten dat het te duur is, dat rechtbanken te veel geld kosten en de politie geen tijd voor ons heeft. De idee van mensenrechten waarvan we nu weten dat de overheid dat mooi vindt maar niet van plan is om er geld in te steken, want dat geld moet naar de NATO en naar Shell. De idee van een schoon klimaat want we weten nu dat de vriendschap met Saudi-Arabië en Donald Trump veel belangrijker is dan het klimaat. Allemaal dromen, allemaal drugs om maar niet na te denken, niet te reageren.

En dan het geld, dat verdomde geld. Al eens gerealiseerd dat dat alleen maar metaal en papier en cijfers is?? Het is niks, het is lucht, het is zelfs minder dan lucht want lucht, echte lucht, is duur vandaag de dag. Lucht vervliegt als je ernaar blaast, geld doet dat niet eens. De bobo's in Den Haag kopen je gewoon, je bent alleen handelswaar. Mensen zijn niets waard voor politici, ze zijn minder dan lucht. Maar macht, geld, dat is iets waard. Een popiejopie praatje op het malieveld, en je zit gebakken. Smijt wat cijfers, geen hond die ernaar kijkt, maar het resoneert geweldig en je inkomen zit gebeiteld voor de komende tien jaar. En die stomme boeren, verplegers, milieujongens en anti of prozwartepieten, die slikken het allemaal braaf. Geld, geld, dat is het alleen wat telt.

En wat dan nog? Wat moet je er dan mee? Denken jullie echt dat je gebeiteld zit als de jongens uit Den Haag weer wat gestrooid hebben, denk je echt dat je dan gelukkig wordt, dat je niet meer naar Den Haag moet, dat je je banklening nu wel af kunt lossen en nu wel echt gelukkig gaat worden? Natuurlijk niet, als ze je iets geven nemen ze het daarna driedubbel af, elke toezegging is een driedubbel bedrog, elk geld is door het dubbele bedrag te compenseren, in Den Haag valt niks te halen.

En ik hoor het gereutel al: ja, maar er is toch zoiets als waarheid! Nou, waarheid is te koop hoor. In den Haag vragen ze niet om uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek, ze dragen die op. WODC en RIVM doen wat de baas vraagt, en dat is voor andere onderzoekinstellingen heus niet anders. De overheid bestelt zijn waarheid, en daarna wordt die van jou, en heb je die als zoete koek te slikken.

Waarom, godverdomme, slikken jullie die stomme verzinsels, dat goedkope bedrog? Wat is de reden dat jullie liever naar het voetbal kijken, pulp uit Hollywood slikken, en sloom op mediterrane stranden gaan liggen, terwijl jullie wereld achter je rug ondergaat? Niet

interessant? Dat leven van je kinderen, die dieren om je heen, je partner die bang wordt, die oudjes die omkomen? Allemaal niet belangrijk?

Waar bestaat het leven dan wel uit als dat allemaal niet telt?

Is er dan niks om voor te leven? Is er niet zoiets als die voorzichtige lach van een voorbijganger, die bloem in het plantsoen, die wonderschone kleur van een opgaande zon? Gewoon de beleving van schoonheid, van weldaad, van een beetje leven buiten de tijd! Kun je niet meer lachen, wil je niet meer liefhebben, wil je niet meer voelen dat je bent wie je bent.?

Natuurlijk wel, wij willen leven, jullie willen leven. We willen die rotzooi die de liberalen ons hebben opgedrongen niet, geen gedwongen consumptie, geen opgedrongen reclames, geen eindeloze verblijven in koekblikken met metalen rondjes in onze handen, geen stompzinnig aanhoren van zichzelf oppoetsende politici, geen dommige stembusrondes om onze stem weg te geven, geen angst om niet verzorgd te worden, geen onzekerheid voor onze kinderen, geen vervuilde lucht en geen onderlopende woningen, geen overheidsterreur. Ja, zo is dat en zo simpel is het niet meer. Het is nu oorlog.

Deze planeet, waarop wij leven, is een kostbaar goed. Het is namelijk de enige, voor ons toch!! En die lui in den Haag weten dat. Voor hen is niet de vraag of dat zo is, maar wie hem -de planeet- krijgt.

Zij voeren oorlog, tegen de burgers en voor de corporaties, de grote bedrijven. Voor hen is niet de vraag hoe ze de planeet kunnen redden, maar voor hen is de vraag hoe ze de belangengroepen tevreden kunnen houden. Wie gaat er overleven, en wie moet maar tenonder gaan? Daar gaat het over.

De werkelijkheid is deze: Grote aantallen mensen in zuidelijke landen zijn al verloren. Voor hen is overleven niet lang meer mogelijk. In India hebben ze het komende jaar de keuze tussen omkomen van de dorst of door verstikking. In Bangla Desh is zelfs die keuze er niet meer, het wordt gewoon verdrinken.

Dat alles kan het grote bedrijfsleven in onze landen niet schelen. Kolencentrales draaien door. Electrische auto's worden bestreden, waterstof wordt nog geproduceerd met aardgas, de subsidie op youngtimers gaat door, autosnelwegen worden verbreed, bossen gekapt, etc. En ondertussen kraait de pers van de Belgische baronnen dat het klimaat de bedrijven hindert.

De overheid voert oorlog tegen de samenleving, tegen het milieu, tegen de redding van onze planeet. Voor hen gaat erom wie de overlevers zijn, wie de planeet krijgt. En voor jullie, armzaligen die hen altijd al wilden geloven, gaat het er alleen nog om wie het licht mag uit doen, wie zo stom is geweest tot op het laatst te geloven dat deze Haagse kliek voor jullie op zou komen.

Nu, en niet straks, niet later, niet ooit, is het het moment om in actie te komen. Nu, nu!! Het is oorlog, de oorlog van de vreedzamen tegen de plundersaars, de oorlog van de solidairen tegen de solitairen, de oorlog van ons tegen hen, de oorlog van mens zijn tegen kapitaal zijn, van gelovigen tegen ongelovigen, van het leven tegen de dood. Als straks de vernietiging

toeslaat, als hun rooflust en winsthonger uiteindelijk opdroogt, dan is er een vreedzame generatie nodig, een die zich het oude systeem herinnert om het te vergeten, die de wegen heruitvindt, die de dieren bemint en de natuur omarmt. Dan zal de phoenix herrijzen uit zijn as en zich een nieuw bestaan vormen dat de rovers en plundersaars niet meer nodig heeft en zichzelf genoeg zal zijn.

“Granger looked into the fire: ‘Phoenix’

‘What?’

‘There was a silly damn bird called a phoenix back before Christ, every few hundred years he built a pyre and burnt himself up. He must have been first cousin to man. But every time he burnt himself up, he sprang out of the ashes, he got himself born all over again. And it looks like we’re doing the same thing over and over, but we’ve got one damn thing the phoenix never had, we know the damn silly thing we just did. We know all the damn silly things we’ve done for a thousand years and as long as we know that and always have it around where we can see it someday, we’ll stop making the goddamn funeral pyres and jumping in the middle of them. We pick up a few more people that remember every generation.” (Fahrenheit 451, Ray Bradbury, pg 163)

7.

De tirade gewicheld

Over de tirade

Pas na de tirade drong tot me door wat een tirade is. Natuurlijk kende ik de tirades van Wilhelm Reich, Hor zu kleiner mann, en die van Multatuli, “De toespraak tot de hoofden van Lebak”. Die spreken je aan, die geven je een instinctief gevoel mee.

En ook formeel weet ik wat een tirade is. De Cambridge English dictionary geeft er de meest treffende definitie van: “a long angry speech, expressing strong disapproval”.

Maar een waarneming is geen begrip; zien wat iets is, is niet begrijpen wat het is. Want pas als je de tirade als literatuurvorm probeert, begin je te voelen wat er met je gebeurt.

Een tirade houden is ontladen, ontploffen in woorden en letters. Voor de lezer komt dat misschien over als een opluchting voor de schrijver. Maar is een schrijver die zoveel miserie onder woorden brengt er blij mee dat de realiteit van het opgeroepen beeld nu, eenmaal opgeschreven, voor hem staat in letters en begrippen? Is dat een vreugde om te beleven?

Nee, maar de schrijver doet het toch, hij schrijft van zich af, stroopt de woede waar zijn kop van vol zat als van de snot van een goede griep af, doopt die in een emmer verzuurd taalgebruik en smijt die op het papier met een drift die er aan de achterkant nog doorheen schijnt. Waarom?

Haat hij zijn medemens vanuit pure arrogantie, of misschien door diens gebrek aan solidariteit? Spuugt hij op de anderen? Leeft hij vanuit het comfort van een superieur ego tegenover de inferieure anderen. Bekruipt hem de neiging bij het buitenkomen de eerste de beste voorbijganger voor de schenen te schoppen? Nee, dat toch niet direct, want hij roept ze immers op zichzelf te

helpen, en waar zou dat voor nodig zijn als hij ze liever krimpnd op de stoep ziet liggen.

Gaat het hem dan niet om de concrete mens maar om het mens zijn op zich, de mens als Gattung, om het bedrijven van de edele kunst van de misantropie, het bevleken van het mens zijn. Zou niet gek zijn in een cultuur waar al 2000 jaar de mensverwerping bon ton is. Christendom en humanisme hebben al die tijd de mens als het toonbeeld van de imperfectie, de gebrekkige, de besmette geschilderd, die zo nodig zijn leven moest besteden aan de laattijdige vervolmaking van zichzelf. Dus waarom niet de bevestiging van de mens als loslopend gebrek, als reden voor de tirade?

Nou, eigenlijk omdat het dan niet zou helpen. Waarom een tirade te houden als de mens toch per definitie rampzalig is. Je gaat ook niet tegen een steen schreeuwen dat hij moet antwoorden.

Nee, die ander is geen goede reden voor een tirade.

Dus nogmaals, wat bezielt de tiradeur? Hij is boos natuurlijk, maar waarom uit hij zich in een tirade? Als je redeneert volgens de stijlcodes van de Nederlandse literatuur kan het uiten van boosheid eigenlijk niet in een tirade. De tirade vertoont niet de vereiste smaak van onderkoelde arrogantie en subtiele taalkunstenarij, die de superioriteit van een ware literator moet beklemtonen. Literatuurrecensenten verheerlijken de ongeëvenaarde scherpte van de grote literator en roemen het gemak waarmee hij meestal weerloze opposenten in grootse taalbochten neersabelt. Dus nee, de botte directheid en onverborgen en onverpakte emotie van de tirade verraden in de ogen van de grote literatoren het gebrek aan civilisatie en verfijndheid dat elke tiradeur wordt toegeschreven vanuit gevestigde kringen. Een tirade doe je niet om literatuurprijzen te winnen.

Is de tirade er dan op gericht een doorbraak in het denken, of, erger nog, de wetenschap te bereiken? Is de gedachte erachter dat met een enkele welgerichte verbale stoot de verhoudingen tussen de opinies zich wijzigen en een plots verlicht geworden meerderheid zich aan de zijde van de tiradeur zal scharen? Nu, tiradeurs zijn wellicht niet al te intelligent, maar zouden ze zo

dom kunnen zijn dat ze denken plots in hun eentje de loop van de historie te wijzigen? Niet erg waarschijnlijk, nee.

En toch zit er misschien in die laatste mogelijke doelstelling van de tirade wel een greintje realiteit. Want waarom zou de tirade anders geschreven worden? De tirade richt zich toch immers op mensen, beoogt ze aan te spreken, ze van iets te doordringen, ergens in hun hersenpan een steen te lichten. En wat zou dat voor zin hebben als er niet zo heel noodzakelijk en gedrongen een argument te berde moest worden gebracht? Natuurlijk niet zoals zich ‘wetenschapper’ noemende auteurs die met gortdroge opsommingen en cijfers bijna niets beweren, maar een argument in emotie geschreven, zoals moordenaars achter bureaus dat in inkt van bloed doen. Een tirade is een appel, geen argument. Geen voedsel voor het brein maar een schop onder de kont. Als er argumenten in de tirade staan zijn die bijkomstig. Ze staan er om nog even haarfijn te onderlijnen waarom het appel nodig is.

Is ons idee van een tirade dan wel juist, is de tirade dan wel een verkapte toespraak? Of is hij eerder een hartenkreet, een *cri du coeur*? Gaat het, als we de tirade willen begrijpen, niet om wat aan- of uitgesproken wordt, maar alleen om het ‘waarom’ van het uitspreken? Is het de bedoeling ‘herkend’ te worden, om de empathie van de lezer op te roepen, het invoelen door de beoogde lezer van wat de tiradeur beweegt? De tiradeur wordt wellicht niet bewogen door wat hij beoogt maar wel door wat hem bewoog. Hij wordt eigenlijk tot de tirade gedreven, hij kan niet ontkomen aan het schrijven ervan. Hij moet die woorden uitspuwen alsof het binnenhouden ervan gelijk staat aan het bedwingen van braakneigingen. Het is een naar buiten dringen van de emotie, een gevoel alsof de ogen uit hun kassen willen springen.

En het paradoxale eraan is dat hij het uiten van die emotie doet in de meest oneigenlijke, de meest ongeschikte vorm die daarvoor bestaat, en wel in lange zinnen en moeilijke termen. Niet spuwen, niet schelden, geen messentrekkerij, geen vertrokken grimassen, nee, zinnen, oproepen, omschrijvingen. De tirade is ongeveer de meest verwrongen uitingvorm die er bestaat: hij perst in taal wat in een dwangbuis hoort. De ware tiradeur had helemaal niet willen schrijven, hij had een bijl uit de kast willen pakken om daarmee het bouwsel van de opponenten tot splinters te verwerken. En precies dat doet hij niet, juist niet!

In plaats daarvan schrijft hij de tirade. De tirade is een vorm van je tong afbijten. Met tranen in de ogen bezien wat er gebeurt. Door de ogen, of liever

de woorden, levert de tirade de tranen van de schrijver aan de lezer. “Zie toch eens”, “kijk toch eens wat er gebeurt”! De tirade vervangt de woede-uitbarsting niet, het is er een. Maar dan een waarin de schrijver nog juist niet de redenen voor zijn gramschap de hersenen inslaat, en in plaats daarvan zichzelf gaat dwingen te formuleren. De passie mag hem niet de baas worden. Hij forceert zijn gevoel, het gebons in zijn kop, om onder woorden te krijgen wat tot het schrijven nog enkel gevoel was. Hij wil weten waarom de agressie hem zo in de greep kreeg, hij wil verwoorden om niet te vermoorden, maar ook om zichzelf terug te vinden. De tirade heelt wat bezig was uit elkaar te barsten. De tirade wurmt de emotie naar buiten om gedachten te worden. Het denken geneest, het maakt de wonden niet ongedaan, maar gaat ermee om, zo ongeveer als de medici die de terminale patiënt geruststellend toezeggen dat het morgen wel beter zal gaan.

Want een tirade wordt niet geschreven in illusies. De tiradeur weet maar al te goed dat zijn oproep zonder effect gaat blijven, dat het wanhoop is die hem drijft, en juist dat maakt hem furieus.

Wie schrijft in wanhoop is de underdog, hij heeft verloren voor hij begint, hij kijkt van onderen naar boven, de berg torent boven hem uit. Hij zou kunnen berusten, fatum regnit, Gods water over Gods akkers, natuurlijk!! Maar dan voelt er iets wee in de onderbuik, de maag draait en de krop steekt in de keel. Ondraaglijk de idee dat onrecht aanvaard wordt, stekend de pijn van het doorboorde gemoed. Dat gaat gewoon niet, de eigen persoon, het eigen karakter zou verschrompelen van de verschroeiende kracht van het treuren over de verloren integriteit. In plaats van berusting komt kwelling, in plaats van de ratio de passie. Het zal en moet, ook al is het maar een teken van onmacht. De woorden spuiten eruit voor je het weet, het papier neemt ze op als zat het erop te wachten.

En dan ontstaat zo de tirade.

Wie een tirade schrijft beklagt zich zijn daad. Het is een bloot geven, een erkenning van verloren controle. De schrijver weet dat de hakbijlen van de samenleving op hem neer gaan komen, dat hij rijp voor het gesticht gaat worden bevonden. Hij was niet klein genoeg om te berusten, maar van het schrijven gaat hij niet groot worden, integendeel.

Met groot genoegen storten de literaire gieren zich op zijn braaksel: ‘hij zou de nuance niet vatten, hij was de ratio kwijt, hij spreidt gebrek aan leiderskwaliteiten ten toon; sterker, voor de fatsoenlijke burgers wordt hij

indecent gezelschap, aan de bar moet je een metertje afstand van hem houden. De tiradeur wordt een eenzaam mens, hij heeft zich afgezonderd van de redelijken, hij wordt een immigrant in eigen land.

Foucault heeft ooit de term 'parhesia' geïntroduceerd. Het betekent zoiets als de vrijmoedigheid in het spreken. Nu, dat is de tirade bij uitstek: vrijmoedig gesproken woorden. Woorden die je beter misschien niet had willen spreken als je rijk en machtig had willen worden, die je beter had kunnen verzwijgen als je weer een positie op wilde schuiven in de partij, of ergens burgemeester wilde worden.

Maar wat verlies je als je ze niet uitspreekt? Is er zoiets als de eer van de spreker die verloren dreigt te gaan? En is er zoiets als de epemeleia, de zorg voor de ander die de spreker drijft? En is er zoiets als het geloof in je zelf, je geloofwaardigheid voor je eigen persoon? Wil je dat allemaal opgeven, is dat niet allemaal genoeg waard om dan maar je belangen te vergeten? Zijn wij niet allemaal aan elkaar verplicht onze tirades niet in te houden, ze juist af te schieten, juist als we om elkaar geven?

Het is niet het gebrek aan nuance waarvoor ik pleit, niet het opgeven van de rationele argumentatie, waarvoor ik hier opkom, niet de redelijke toon die ik verfoei. Maar de tirade is het geluid van de onderbuik, van de allerlaatste piep die uit samengeknepen longen komt. Als die emotie door alle barrières van de formaliteit en de gevestigde regels heenbreekt en zich onweerstaanbaar laat horen, dan moeten we ernaar luisteren, want dan is het tijdstip van de echte zorg om verandering aangebroken, dan zit er meer dwars dan in redelijk overleg naar boven komt.

Tirades zijn klarenstoten, de schreeuw dat het leven de moeite waard is, dat het gered moet worden.

En dat de tiradeur de moed daartoe niet op wil geven. De tirade richt zich niet tegen de lezer, hij bekommert zich juist om hem, en tegelijk geneest hij de tiradeur. Hij is een weldaad voor iedereen.

Hulde aan de tirade!

Maarten van den oever

Utrecht, 15-12-2019

8.

?-?-2017

Een onpubliceerbare verantwoording

WAAROM

Meer gesteld dan beantwoord is de vraag naar de redenen voor het schrijverschap. Een wijze schrijver is een onverklaarde: motief noch oorzaak van zijn produkten worden geopenbaard, zijn wijsheid komt voort uit de omstandigheid dat er niets over bekend is. Stilzwijgend worden de motieven wel als bekend verondersteld, en pas zodra de schrijver van die verzwegen normen afwijkt, zoals ik mij voorneem te doen, moet de vraag naar het 'waarom' toch beantwoord worden, waarbij weliswaar niet de oorzaken maar toch tenminste de motieven aan bod dienen te komen.

Zo een stilzwijgend motief is dat van de exoterische gerichtheid van het schrijven. Schrijven is gelezen willen worden, zo luidt het adagium in de boekenwereld. Wie schrijft verlustigt zich blijkbaar a la Rosenboom en Mulisch in het ijdele vooruitzicht dat zijn hersenspinnels bewondering en verering weten op te wekken, een soort verleiding par la lettre. De schrijver als hoererende persoonlijkheid is zo het standaardrolmodel van het nederlandstalig denken over literatuur. De natte droom die commercieel scoort is het ideaalbeeld voor de activiteit van het schrijven.

Het is uit de aard van de zaak anderzijds dat esoterische schrijfactiviteiten niet op veel bewondering of verering aanspraak zullen kunnen maken. Wie schrijft om niet of minder omdat hij enkel zijn inner circle of –erger nog– slechts zichzelf adresseert, staat voor de geldende opvattingen over literatuur en wetenschap gelijk aan een literaire clochard, wegens gebrek aan lonende activiteiten aangewezen op de liefdadigheid. Het is een beoordeling die ik verwijs naar de prullenbak omdat die de relatie tussen schrijven en de denkende activiteit van de schrijver infantiliseert

Het wanhopig drukken op het pompje van de creativiteit is een kleuterverbeelding van wat schrijven is. Schrijvers die breedspakig verhalen tegenover interviewers hoe zij de teksten als het ware spontaan in zich op voelden borrelen doen niet veel meer dan aan publieksmisleiding. Schrijven is constructie, is de beweging van de singuliere gedachte naar het gehele systeem van de totaaltekst en terug. Schrijven is tenminste de reconstructie van

een conceptie, een beeld dat in zijn oorsprong niet textueel hoeft te zijn en vaker wel dan niet enkel in abstracties in het denken figureert voordat het via tekst de vorm krijgt waarin het zichzelf terugpresenteert aan de schrijver als het 'spontane' eindproduct.. Als zodanig is elke schrijversactiviteit per definitie daarom een esoterische bezigheid en kan ook alleen in die kwaliteit volgroeid raken. Het exoterisch schrijverschap is niet veel meer dan een ideologisch eufemisme voor de commercialisering van het schrijven, d.i. de pervertering van het schrijven door het ontkennen van eigen drijfveren en de totale overlevering aan de drijfveren van een lezend publiek.

Maar de vaststelling dat schrijven een esoterische bezigheid per definitie is volstaat niet om te beschrijven wat de potentie van het schrijven is. Benaming en symbolisering van concepten, zoals opgeroepen bij het schrijven, weerspiegelen een eigen duiding die loskomt van de intentie van de schrijver zodra ze geschreven zijn. De tekst staart je terug aan zodra hij er staat, een gedachtengang oproepend die nooit identiek is aan het vooraf bedachte. Tekst is niet enkel de resultante van concepten maar genereert ze ook. Sterker nog, in wezen is de schrijfactiviteit een afscheidingsproces, waarin het concept niet alleen naar buiten gebracht wordt om het te kunnen zien maar ook om het op je in te kunnen laten werken en ermee te leren leven. Pas als het versteend is in de tekst kun je erop verder bouwen.. In die zin is schrijven dan ook niet het werken aan een product in letters, maar het werken aan de eigen gedachtengang van de schrijver. Het product van de schrijver staat niet op papier, integendeel, het zit in zijn hoofd.

Daarmee is een belangrijk motief voor het ontstaan van de teksten in dit boek aan te geven: zij zijn bemiddelingen van concepten waar ik aan werk, voortdurend evoluerende verwoordingen van gedachten die ik –juist door ze te verwoorden- steeds opnieuw bewerkbaar probeer te maken. Het schrijven is mijn manier om de gedachten transparant en concreet te krijgen waardoor ik ze tastbaar heb en terug op kan pakken om er weer iets nieuws mee te doen. De taal vormt de mal voor het vormloze materiaal, dat, eenmaal gegoten, onmiskenbaar identiteit heeft en beantwoord moet worden.

Maar zou de taal daartoe kunnen dienen als zij gebonden wordt aan regels die nauwer zijn dan de concepten die ermee verwoord moeten worden.? Moet de gedachtengang ingeperkt worden omdat er een neologisme op dreigt te duiken of moet de engelse of franse verwoording, die nu eenmaal treffender is dan de nederlandse, gesupprimeerd worden vanwege de taalrigiditeit etc? Taalregelgeving dient, zoals wetten, ertoe om het gemeenschappelijk draagvlak van de interactie in onze samenleving te handhaven, ik weet het. Brieven moeten begrijpelijk blijven, medische rapporten mogen niet voor misverstand vatbaar zijn, en de bestelling bij de groothandel mag niet verkeerd uitvallen, wie zal dat bestrijden?

Ik.

En wel om een historische-verklarende en om een cultuur-filosofische reden. In de literatuur en de publieke opinie, het onderwijs inclusief, wordt taalconformiteit gezien als eigen aan het algemeen maatschappelijk taalgebruik en wordt de literatuur de kwalijk geachte neiging toegeschreven daar door modernistische uitspattingen afbreuk aan te doen. Dat idee berust op een vergissing. In werkelijkheid is het andersom: het is juist het algemeen maatschappelijk taalgebruik dat de meeste al dan niet acceptabele vernieuwing aan het taalgebruik toevoegt: woordenlijsten uit de informatica, de medische wereld en de

zakenwereld kunnen jaarlijks aan de officiële dictionaries worden toegevoegd, en worden dat in feite ook. De literatuur is geen bron van zulke vernieuwing, integendeel, de wereld van het boek is een bolwerk van taalconservatisme. Springt elke wereldburger in de grote stad gemakkelijk van taal naar taal om iets uit te leggen, het vermengen van talen in een geschreven tekst wordt als een baarljke vloek in de kerk opgevat. Biedt de taal door nieuwe combinaties van woorden de mogelijkheid om concepten te verwoorden die anders niet uitgebeeld kunnen worden, de taalregulateurs van de literatuur zullen het als degoutant aanduiden. Schrijven verwordt tot rederijkersoefening wanneer de taalregels belangrijker worden dan de concepten die verwoord moeten worden.

In cultuurfilosofisch opzicht is er nog een ander probleem met het taalpurisme. Wat is de zelfopvatting van een schrijver als hij het niet als zijn taak ziet concepten toe te voegen aan de totaliteit van de cultuur? Een lege herhaling, een dosis verdovende humbug, of wat dan? Moet de vernieuwing van het denken, en dus van de taal, het doel zijn, of de totale stilstand, het invriezen van de gedachten, en het beperken tot onze nationale en nationalistische taalgrenzen? Taal is per definitie dynamiek, en de ontkenning daarvan heet 'taalregels'. Schrijven moet vernieuwen zijn, in vormen, woorden, stijlen, alles, als het maar de concepten verbeeldt waar de schrijver aan werkt.

Samenhangend met de rol van de taal is de rol van de stijl. Bestaat er wel zoiets als een wetenschappelijke betoogtrant? Is er een mogelijkheid om met recht te spreken van een elegante literaire stijl? Moet ik door de breedsprakigheid en complexiteit demonstreren deel uit te maken van de horde die zich wetenschappers noemt, of moet ik door de gekunsteldheid en doorwrochttheid van mijn formuleringen de lezer opdringen dat mijn nivo van taalvaardigheid toch verre superieur is aan het zijne? Geenszins. Het studieus in elkaar vlechten van verschillende oordelen met argumenten en nevenargumenten in een complexe, meestal lange en nauwelijks zonder veelvuldig ademen leesbare zin leidt enkel af van de geconcentreerde poging om tot de kern van een begrip door te dringen. Ik houd ervan om een formulering te proberen, haar om te keren, erop te kauwen, het te herhalen om te kijken of het beter smaakt, het uit te kotsen en opnieuw te proberen. Schrijven is denken, stijl is een harnas dat knelt als het zich voor de gedachten wringt. en hen de weg verspert.

Maar genoeg nu. Beschreven heb ik de drive om de werkwijze van het schrijven te hanteren. maar niet die om de thema's van dit boek te doordenken en te bewerken. Ik voel weinig voor een ontologische verklaring: ik ben niet wat ik ben omdat dat nu eenmaal zo is. De breuk tussen opinie en kennis, en de toenemende onderdrukking van de eerste door de laatste, heeft mij altijd gefascineerd en vormde het beginpunt van mijn onderzoek en theoretisch werk. Natuurlijk speelt het tijdsgewricht daarin zijn rol doordat die entideologisering zozeer verwerd tot het wegdrukken van opinies, dat de onweersaanbare behoefte bij mij opkwam mij te weren. Niet ideologische vooringenomenheid, maar de wil om de relatie tussen beide begrippen uit te werken en zo een bijdrage te leveren tot een nieuwe discussie die mij noodzakelijk lijkt leidde tot het ontstaan van dit boek.

